

Sygn. akt I C 993/21

POSTANOWIENIE

Dnia 22 lutego 2022 roku

Sąd Rejonowy dla Warszawy-Śródmieścia w Warszawie I Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący: Sędzia Michał Maj

po rozpoznaniu w dniu 22 lutego 2022 roku w Warszawie na posiedzeniu niejawnym połączonych do wspólnego rozpoznania spraw

z powództwa ZL, KU i KM

przeciwko **Provident Polska spółce akcyjnej z siedzibą w Warszawie**

o ustalenie

i z powództwa wzajemnego **Provident Polska spółki akcyjnej z siedzibą w Warszawie**

przeciwko ZL, KU i KM

o zapłatę

postanawia:

I. na podstawie art. 267 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej zwrócić się do Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej o udzielenie odpowiedzi na pytania:

1. czy art. 3 ust. 1 dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich należy interpretować w ten sposób, że pozwala on na uznanie za nieuczciwy warunek umowny postanowienia, które przyznaje przedsiębiorcy opłatę lub prowizję w kwocie rażąco wysokiej w stosunku do oferowanej przez niego usługi,

2. czy art. 7 ust. 1 dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich oraz zasadę skuteczności należy interpretować w ten sposób, że stoją one na przeszkodzie przepisom prawa krajowego lub wykładni sądowej tych przepisów krajowych, zgodnie z którymi niezbędnym wymogiem uwzględnienia powództwa konsumenta przeciwko przedsiębiorcy o ustalenie nieważności lub bezskuteczności umowy albo jej części zawierającej nieuczciwe warunki umowne jest posiadanie przez konsumenta interesu prawnego,

3. czy art. 6 ust. 1 dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich oraz zasady skuteczności, proporcjonalności i pewności prawa należy interpretować w ten sposób, że pozwalają one na uznanie, że umowa pożyczki, której jedyny warunek umowny przewidujący sposób spłaty pożyczki został uznany za nieuczciwy warunek umowny, nie może obowiązywać po wyłączeniu z niej tego warunku i wobec tego jest nieważna,

II. na podstawie art. 177 § 1 pkt 3¹ k.p.c. zawiesić postępowanie do czasu udzielenia przez Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej odpowiedzi na powyższe pytanie prejudycjalne.

WERSJA ZANONIMIZOWANA
2022-02-22
SEDZIA
Sądu Rejonowego dla Warszawy-Śródmieścia
w Warszawie
Michał Mał...

Sygn. akt I C 993/21

**UZASADNIENIE POSTANOWIENIA Z DNIA 22 LUTEGO 2022 ROKU
- WNIOSEK O WYDANIE ORZECZENIA W TRYBIE PREJUDYCJALNYM**

Dnia 22 lutego 2022 roku

1. **Sąd odsyłający.**
2. Sąd Rejonowy dla Warszawy-Śródmieścia w Warszawie I Wydział Cywilny w składzie: Przewodniczący: Sędzia Michał Maj, adres: ul. Marszałkowska 82, 00-517 Warszawa, tel.: +48 22 55 39 616, +48 22 55 39 622, +48 22 55 39 623, faks: +48 22 55 39 579, e-mail: 1c@warszawa-srodmiescie.sr.gov.pl (e-mail Wydziału I Cywilnego), XXX (e-mail sędziego – referenta sprawy), strona internetowa: warszawa-srodmiescie.sr.gov.pl.
3. **Strony w postępowaniu głównym i ich przedstawiciele.**
4. Powódki (pозwane wzajemnie): ZL (adres: XXX), KU (adres: XXX) i KM (adres: XXX), wszystkie reprezentowane przez radcę prawną KD (adres: XXX, telefon: XXX, e-mail: XXX, strona internetowa: XXX).
5. Pozwany (powód wzajemny): Provident Polska spółka akcyjna z siedzibą w Warszawie (adres: XXX, telefon: XXX, strona internetowa: www.provident.pl), dalej: Provident S.A., reprezentowany przez radcę prawną IJ i radcę prawnego MT (adres i telefon takie jak pozwanego, e-mail: XXX, XXX).
6. **Przedmiot sporu w postępowaniu głównym i istotne okoliczności faktyczne.**
7. Niniejsze pytanie prejudycjalne zostało zadane w sprawie obejmującej 3 połączone do wspólnego rozpoznania i rozstrzygnięcia sprawy, opisane poniżej.
8. **Sprawa pomiędzy ZL a Provident S.A.**
9. W pozwie wniesionym w dniu 15.04.2021 r. powódka wniosła o ustalenie, że umowa pożyczki nr 883898631 z dnia 11.09.2019 r., zawarta między powódką i pozwanym, jest nieważna w części dotyczącej pozaodsetkowych kosztów kredytu, tj. kwoty 4.050 PLN z tytułu wynagrodzenia prowizyjnego oraz kwoty 2.066 PLN z tytułu opłaty za elastyczny plan spłaty.

10. Powódka uzasadniła powyższe żądanie wskazując, że postanowienia umowy dotyczące prowizji i opłaty za elastyczny plan spłaty stanowią warunki nieuczciwe (niedozwolone postanowienia umowne) z uwagi na ich rażąco zawyżone kwoty. W ocenie powódki pozwany z tytułu udzielenia pożyczki może czerpać dochody, ale ograniczone do odsetek kapitałowych i opłaty przygotowawczej w rozsądnej wysokości, tj. 40 PLN. Jednakże wszelkie pozostałe opłaty ewidentnie przekraczają wszelkie rozsądne granice i stanowią w zasadzie główne źródło dochodu pozwanego z umowy. Obciążenie powódki dodatkowymi opłatami stanowiącymi 75,5% udostępnionego kapitału jest działaniem mającym na celu osiągnięcie maksymalnego zysku dla pozwanego, a w konsekwencji konsument zostaje obciążony niewspółmiernymi i nieproporcjonalnymi kosztami uzyskania pożyczki w stosunku do samej kwoty, którą otrzymuje w związku z zawarciem umowy. Tak wysoka prowizja jest sprzeczna z dobrymi obyczajami, ekwiwalentnością świadczeń umowy, rzetelnością kupiecką i normalnym zyskiem przedsiębiorcy uczciwie prowadzącego interesy. Nie uzasadnia jej również ryzyko prowadzonej działalności gospodarczej.
11. W odpowiedzi na pozew pozwany wniósł o oddalenie powyższego powództwa w całości, podnosząc, że umowa pożyczki nie jest nieważna i nie zawiera nieuczciwych postanowień, a ponadto wniósł pozew wzajemny, żądając zasądzenia od powódki (pозwanej wzajemnie) na jego rzecz kwoty 9.332,26 PLN wobec faktów, że powódka dokonała wpłat w łącznej kwocie 6.113,20 PLN (w tym: 5.243,03 PLN tytułem spłaty kapitału oraz opłat i prowizji, 870,17 PLN tytułem odsetek umownych i 259,67 PLN tytułem odsetek za opóźnienie), a zatem do zapłaty pozostaje dochodzona powództwem wzajemnym kwota 9.332,26 PLN (obejmująca kwoty: 9.099,34 PLN tytułem kapitału, opłat i prowizji, 199,42 PLN tytułem odsetek umownych i 33,50 PLN tytułem odsetek za opóźnienie).
12. Pismem procesowym z dnia 23.08.2021 r. powódka sprecyzowała żądanie pozwu, wskazując, że wnosi o ustalenie, że postanowienia umowy pożyczki nr 883898631 z dnia 11.09.2019 r., zawartej między powódką i pozwanym, są bezskuteczne w części dotyczącej pozaodsetkowych kosztów kredytu, tj. kwoty 4.050 PLN z tytułu wynagrodzenia prowizyjnego oraz kwoty 2.066 PLN z tytułu opłaty za elastyczny plan spłaty (art. 385¹ § 1 i 2 k.c.) – a zatem nie wiążą one

konsumenta, tj. powódki. Ponadto powódka (pозwana wzajemnie) wniosła o oddalenie powództwa wzajemnego.

13. W dniu 11.09.2019 r. strony zawarły umowę pożyczki pieniężnej nr 883898631 „Pożyczka Tygodniowa w Gotówce” na okres 90 tygodni. Szczegółowe postanowienia umowy przewidywały, że kwota wypłacana klientowi w gotówce i zarazem całkowita kwota pożyczki wynosi 8.100 PLN (poz. A1 i A), prowizja za udzielenie pożyczki wynosi 4.050 PLN (poz. B), opłata przygotowawcza wynosi 40 PLN (poz. C), opłata za Elastyczny Plan Spłat wynosi 2.066 PLN (poz. D), roczna stopa oprocentowania wynosi 10% (poz. E), łączna kwota odsetek wynosi 1.275,73 PLN (pkt E), kwota brutto pożyczki wynosi 14.256 PLN (poz. F), całkowity koszt pożyczki wynosi 7.431,73 PLN (poz. G), całkowita kwota do zapłaty przez konsumenta wynosi 15.531,73 PLN (poz. H), rzeczywista roczna stopa oprocentowania wynosi 132,53% (poz. I), wysokość raty wynosi 172,58 PLN (poz. J), wysokość ostatniej raty wynosi 172,11 PLN (poz. K).
14. Umowa pożyczki obejmowała także część ogólną, stanowiącą stosowany przez pozwanego wzorzec umowy o następującej treści.
15. Całkowita kwota pożyczki (poz. A) to suma wszystkich środków pieniężnych (suma kwoty wypłacanej Klientowi w gotówce/przelewem na rachunek Klienta oraz kwoty udostępnianej Klientowi poprzez przelew na inne rachunki wskazane w dyspozycji Klienta złożonej we Wniosku o pożyczkę), które Pożyczkodawca udostępnia Klientowi na podstawie Umowy, nieobejmująca jednakże tej części Kwoty brutto pożyczki, która została udostępniona Klientowi na pokrycie kredytowanych kosztów pożyczki, które Pożyczkodawca udostępnia Klientowi na podstawie Umowy, to jest kosztów należnych od Klienta wraz z zawarciem Umowy: Prowizji za udzielenie pożyczki, Opłaty przygotowawczej oraz Opłaty za Elastyczny Plan Spłat poprzez ich potrącenie z Kwoty brutto pożyczki zgodnie z punktem 4 Umowy.
16. Kwota brutto pożyczki (poz. F) to łączna kwota pożyczki udzielonej Klientowi na podstawie Umowy obejmująca Całkowitą kwotę pożyczki oraz tę część pożyczki, która została przeznaczona na pokrycie kredytowanych kosztów, to jest kosztów należnych od Klienta w chwili zawarcia Umowy, Prowizji za udzielenie pożyczki, Opłaty przygotowawczej oraz opłaty za Elastyczny Plan Spłat poprzez ich potrącenie z Kwoty brutto pożyczki zgodnie z punktem 1

Umowy. Kwota brutto pożyczki równa jest sumie Całkowitej kwoty pożyczki (poz. A) oraz opłat z pozycji B, C oraz D.

17. Całkowity koszt pożyczki (poz. G) to wszelkie koszty, które Klient jest zobowiązany ponieść w związku z umową pożyczki, w szczególności: a) odsetki, opłaty i prowizje, b) koszty usług dodatkowych w przypadku gdy ich poniesienie jest niezbędne do uzyskania pożyczki lub do uzyskania jej na oferowanych warunkach. Całkowita kwota do zapłaty przez konsumenta (poz. H) to suma Całkowitego kosztu pożyczki i Całkowitej kwoty pożyczki. Podstawą naliczania należnych Pożyczkodawcy od Klienta odsetek jest Kwota brutto pożyczki (poz. F).
18. Całkowita kwota pożyczki (poz. A) to suma wszystkich środków pieniężnych (suma kwoty wypłacanej Klientowi w gotówce/przelewem na rachunek Klienta oraz kwoty udostępnianej Klientowi poprzez przelew na inne rachunki wskazane w dyspozycji Klienta złożonej we Wniosku o pożyczkę), które Pożyczkodawca udostępnia Klientowi na podstawie Umowy, nieobejmująca jednakże tej części Kwoty brutto pożyczki, która została udostępniona Klientowi na pokrycie kredytowanych kosztów pożyczki, które Pożyczkodawca udostępnia Klientowi na podstawie Umowy, to jest kosztów należnych od Klienta wraz z zawarciem Umowy: Prowizji za udzielenie pożyczki, Opłaty przygotowawczej oraz Opłaty za Elastyczny Plan Spłat poprzez ich potrącenie z Kwoty brutto pożyczki zgodnie z punktem 4 Umowy.
19. Kwota brutto pożyczki (poz. F) to łączna kwota pożyczki udzielonej Klientowi na podstawie Umowy obejmująca Całkowitą kwotę pożyczki oraz tę część pożyczki, która została przeznaczona na pokrycie kredytowanych kosztów, to jest kosztów należnych od Klienta w chwili zawarcia Umowy, Prowizji za udzielenie pożyczki, Opłaty przygotowawczej oraz opłaty za Elastyczny Plan Spłat poprzez ich potrącenie z Kwoty brutto pożyczki zgodnie z punktem 1 Umowy. Kwota brutto pożyczki równa jest sumie Całkowitej kwoty pożyczki (poz. A) oraz opłat z pozycji B, C oraz D.
20. Całkowity koszt pożyczki (poz. G) to wszelkie koszty, które Klient jest zobowiązany ponieść w związku z umową pożyczki, w szczególności: a) odsetki, opłaty i prowizje, b) koszty usług dodatkowych w przypadku gdy ich poniesienie jest niezbędne do uzyskania pożyczki lub do uzyskania jej na oferowanych warunkach. Całkowita kwota do zapłaty przez konsumenta (poz.

H) to suma Całkowitego kosztu pożyczki i Całkowitej kwoty pożyczki. Podstawą naliczania należnych Pożyczkodawcy od Klienta odsetek jest Kwota brutto pożyczki (poz. F).

21. Klient zobowiązuje się spłacać pożyczkę w następujący sposób: w przypadku Pożyczki Tygodniowej w Gotówce: wyłącznie gotówką za pośrednictwem Doradcy w trakcie cotygodniowych wizyt Doradcy w miejscu zamieszkania Klienta pod adresem na terenie Rzeczypospolitej Polskiej. Pożyczkodawca zobowiązany jest wobec Klienta do cotygodniowych wizyt w miejscu zamieszkania Klienta celem umożliwienia mu dokonania spłat rat w miejscu zamieszkania Klienta (dług odbiorczy). Spłata obejmować będzie odpowiednią część Kwoty brutto pożyczki (poz. F) oraz łącznej kwoty odsetek (poz. E) wchodzących w skład należnej raty. Za termin dokonania spłaty przyjmuje się datę przekazania środków Doradcy (pkt 6.a).
22. „Elastyczny Plan Spłat” jest pakietem świadczeń w ramach Umowy pozwalającym na zarządzanie pożyczką i składa się z: Okresowej Przerwy w Spłacie i Gwarancji Zniesienia Obowiązku Spłaty. Pożyczkodawca z tytułu świadczeń w ramach Elastycznego Planu Spłat pobiera wynagrodzenie w postaci Opłaty za Elastyczny Plan Spłat (poz. D) (pkt 9).
23. „Okresowa Przerwa w Spłacie” w przypadku Pożyczki Tygodniowej w Gotówce to świadczenie Pożyczkodawcy polegające na odroczeniu terminu spłaty rat wynikających z Pierwotnego harmonogramu określonego w Umowie w wymiarze od 1 do 4 rat bez podania przyczyny („Odroczone raty”). Odroczenie raty może być wykorzystane albo jednorazowo (4 następujące po sobie raty tygodniowe), albo jako odroczenie kilku nie następujących po sobie rat tygodniowych, jednak łączna liczba Odroczonych rat nie może przekroczyć 4 rat w ciągu całego okresu obowiązywania Umowy. Termin wymagalności Odroczonych rat zostaje przesunięty w czasie, a Odroczone raty będą płatne kolejno w okresach tygodniowych po terminie spłaty pożyczki, wynikającym z Pierwotnego harmonogramu. Tym samym czas obowiązywania Umowy ulegnie automatycznemu przedłużeniu o liczbę tygodni równą liczbie rat, których płatność została odroczone jako Odroczone raty. Warunkiem skorzystania Klienta z Okresowej Przerwy w Spłacie jest spełnienie łącznie następujących przesłanek: (i) upłynęły co najmniej 4 tygodnie od daty zawarcia Umowy; (ii) Klient spłacił co najmniej kwotę równą 4 pełnym ratom pożyczki; (iii) Klient złożył

wniosek (dyspozycję) o Okresową Przerwę w Spłacie telefonicznie na Infolinii Spółki pod numerem wskazanym we wstępie Umowy najpóźniej na jeden tydzień przed terminem płatności raty, której spłata ma być odroczone lub złożył wniosek na piśmie podczas wizyty obsługującego go Doradcy najpóźniej w dniu płatności raty, której płatność ma zostać odroczone ze wskazaniem liczby rat, których płatność ma być odroczone (1- 4 raty) oraz numeru Umowy, której dotyczy wniosek o Okresową Przerwę w Spłacie. Klient przy spełnieniu odpowiednich warunków wskazanych w niniejszym postanowieniu jest uprawniony do złożenia wniosku (dyspozycji) o Okresową Przerwę w Spłacie również za pośrednictwem aplikacji telefonicznej udostępnianej przez Pożyczkodawcę po zalogowaniu się zgodnie z zasadami korzystania z tej aplikacji. W przypadku uchybienia się przez klienta terminowi wskazanemu w punkcie (iii) powyżej, dyspozycję przesunięcia terminu spłaty raty uznaje się za skuteczną począwszy od następnej wymagalnej raty przypadającej po upływie terminu, o którym mowa w punkcie (iii) liczonego od dnia faktycznego złożenia wniosku o Okresową Przerwę w Spłacie. W przypadku skorzystania przez Klienta z Okresowej Przerwy w Spłacie, wymagalność rat (licząc od najbliższej wymagalnej raty po złożeniu wniosku o Okresową Przerwę w Spłacie) zostaje odroczone zgodnie ze wskazaniem przez Klienta we wniosku o Okresową Przerwę w Spłacie (1-4 raty), a Klient nie jest zobowiązany do regulowania Odroczonej raty (wynikających z Pierwotnego harmonogramu) w okresie odroczenia płatności. Z tytułu odroczenia płatności rat nie są naliczane żadne dodatkowe odsetki od Kwoty pożyczki brutto (poz. F), a Łączna kwota odsetek (poz. E) nie ulega zmianie. W wyniku skorzystania przez Klienta z Okresowej Przerwy w Spłacie modyfikacji podlega pierwotny termin spłaty Odroczonej raty w ten sposób, że nowe terminy spłaty pierwszej i kolejnych Odroczonej rat (płatne według kolejności odroczenia) upływają w kolejnych tygodniach licząc od dnia końcowego terminu spłaty pożyczki (ostatniej raty) wynikającego z Pierwotnego harmonogramu, określonego w Umowie. W trakcie Okresowej Przerwy w Spłacie uruchomionej na wniosek Klienta, Klient może złożyć wniosek o rezygnację (anulowanie) z Okresowej Przerwy w Spłacie telefonicznie na Infolinii Spółki pod numerem wskazanym we wstępie Umowy lub na piśmie podczas wizyty obsługującego go Doradcy, w obu przypadkach najpóźniej na jeden tydzień przed pierwotnym terminem płatności najbliższej raty

której ma dotyczyć anulowanie Okresowej Przerwy w Spłacie. Po anulowaniu przez Klienta niewykorzystanej Okresowej Przerwy w Spłacie kolejne raty pożyczki stają się wymagalne i płatne zgodnie z Pierwotnym harmonogramem spłat określonym w Umowie począwszy od raty, której ma dotyczyć anulowanie Okresowej Przerwy w Spłacie, z uwzględnieniem przesunięcia płatności rat z tytułu nieanulowanych Odroczonej rat. W zakresie w jakim Klient skutecznie anulował niewykorzystaną Okresową Przerwę w Spłacie przy służy mu prawo do ponownego skorzystania z Okresowej Przerwy w Spłacie na zasadach określonych w Umowie co do tyłu rat co do ilu anulował Okresową Przerwę w Spłacie (pkt 9.a).

24. „Gwarancja Zniesienia Obowiązku Spłaty” to warunek Umowy polegający na tym, że w przypadku zgonu Klienta w trakcie trwania Umowy, tj. w okresie do wynikającego z Pierwotnego harmonogramu dnia spłaty pożyczki, dnia upływu okresu wypowiedzenia Umowy lub dnia rozwiązania Umowy, Pożyczkodawca zwalnia Klienta z długu w odniesieniu do jakichkolwiek jeszcze niezapłaconych na dzień zgonu Klienta zobowiązań wynikających z Umowy. Strony Umowy przyjmują, że Klient tym samym przyjmuje powyższe zwolnienie z długu na wypadek swojego zgonu (pkt 9.c).

25. Sprawa pomiędzy KU a Provident S.A.

26. W pozwie wniesionym w dniu 17.05.2021 r. powódka wniosła o ustalenie, że umowa pożyczki nr 402213370 z dnia 13.10.2020 r., zawarta między powódką i pozwanym, jest nieważna w części dotyczącej pozaodsetkowych kosztów kredytu, tj. kwoty 556,96 PLN z tytułu wynagrodzenia prowizyjnego, kwoty 2.227,88 PLN z tytułu opłaty za elastyczny plan spłaty oraz kwoty 240 PLN tytułem kwoty udostępnionej klientowi poprzez przelew na inne rachunki wskazane w dyspozycji klienta złożonej we wniosku o pożyczkę.

27. Żądanie pozwu zostało uzasadnione argumentami analogicznymi jak wskazano w punkcie 10 niniejszego pytania prejudycjalnego.

28. Pozwany nie złożył odpowiedzi na pozew, wobec czego Sąd w dniu 1.09.2021 r. wydał wyrok zaoczny uwzględniający powództwo w całości.

29. W sprzeciwie od wyroku zaocznego pozwany wniosł o uchylenie wyroku zaocznego i oddalenie powództwa w całości, podnosząc, że umowa pożyczki nie jest nieważna i nie zawiera nieuczciwych postanowień umownych, a ponadto wniosł pozew wzajemny, żądając zasądzenia od powódki (pозwanej

wzajemnie) na jego rzecz kwoty 8.440,19 PLN wobec faktu, że powódka (pозwana wzajemnie) dokonała wpłat w łącznej kwocie 528 PLN (w tym: 397,06 PLN tytułem spłaty kapitału oraz opłat i prowizji oraz 130,94 PLN tytułem odsetek umownych), a zatem do zapłaty pozostaje dochodzona powództwem wzajemnym kwota 8.440,19 PLN (obejmująca kwoty: 8.186,22 PLN tytułem kapitału, opłat i prowizji oraz 253,97 PLN tytułem odsetek umownych).

30. Pismem procesowym z dnia 28.10.2021 r. powódka zmodyfikowała żądanie pozwu, wskazując, że wnosi o ustalenie, że postanowienia umowy pożyczki nr 402213370 z dnia 13.10.2020 r., zawartej między powódką i pozwanym, są bezskuteczne w części dotyczącej pozaodsetkowych kosztów kredytu, tj. kwoty 556,96 PLN z tytułu wynagrodzenia prowizyjnego oraz kwoty 2.227,88 PLN z tytułu opłaty za elastyczny plan spłaty oraz kwoty 240 PLN tytułem kwoty udostępnionej klientowi poprzez przelew na inne rachunki wskazane w dyspozycji klienta złożonej we wniosku o pożyczkę – a zatem nie wiążą one konsumenta, tj. powódki. Ponadto powódka (pозwana wzajemnie) wniosła o oddalenie powództwa wzajemnego.
31. W dniu 13.10.2020 r. strony zawarły umowę pożyczki pieniężnej nr 883898631 „Pożyczka Tygodniowa w Gotówce” na okres 60 tygodni. Szczegółowe postanowienia umowy przewidywały, że kwota wypłacana klientowi w gotówce 6.000 PLN (poz. A1), kwota udostępniona klientowi poprzez przelew na inne rachunki wskazane w dyspozycji klienta złożonej we wniosku o pożyczkę wynosi 240 PLN (poz. A2), całkowita kwota pożyczki wynosi 6.240 PLN (poz. A), prowizja za udzielenie pożyczki wynosi 556,96 PLN (poz. B), opłata przygotowawcza wynosi 40 PLN (poz. C), opłata za Elastyczny Plan Spłat wynosi 2.227,88 PLN (poz. D), roczna stopa oprocentowania wynosi 7,20% (poz. E), łączna kwota odsetek wynosi 78,87 PLN (pkt E), kwota brutto pożyczki wynosi 9.054,84 PLN (poz. F), całkowity koszt pożyczki wynosi 3.210,71 PLN (poz. G), całkowita kwota do zapłaty przez konsumenta wynosi 9.450,71 PLN (poz. H), rzeczywista roczna stopa oprocentowania wynosi 114,33% (poz. I), wysokość raty wynosi 157,52 PLN (poz. J), wysokość ostatniej raty wynosi 157,03 PLN (poz. K).
32. Umowa pożyczki obejmowała także część ogólną, stanowiącą stosowany przez pozwanego wzorzec umowny o treści identycznej jak w punktach 15-24 niniejszego pytania prejudycjalnego.

33. Sprawa pomiędzy KM a Provident S.A.

34. W pozwie wniesionym w dniu 14.09.2021 r. powódka wniosła o ustalenie, że postanowienia umowy pożyczki nr 4498319 z dnia 7.08.2019 r., zawartej między powódką a IPF Polska spółką z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w Warszawie dotyczące pozaodsetkowych kosztów kredytu, to jest kwoty 4.143,15 PLN z tytułu wynagrodzenia prowizyjnego oraz kwoty 1.381,05 PLN z tytułu opłaty przygotowawczej nie wiążą stron z uwagi na ich abuzywny charakter.
35. Powódka uzasadniła powyższe żądanie wskazując, że postanowienia umowy dotyczące prowizji i opłaty przygotowawczej stanowią warunki nieuczciwe (niedozwolone postanowienia umowne) z uwagi na ich rażąco zawyżone kwoty wynoszące łącznie 92,07% udostępnionego kapitału.
36. W odpowiedzi na pozew pozwany wniósł o oddalenie powyższego powództwa w całości oraz wniósł pozew wzajemny, żądając zasądzenia od powódki (pозwanej wzajemnie) na jego rzecz kwoty 6.165,23 PLN. Pozwany (powód wzajemny) wskazał, że jest następcą prawnym IPF Polska spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w Warszawie oraz zaprzeczył, aby w umowie pożyczki były zawarte nieuczciwe warunki umowne. Uzasadniając żądanie pozwu wzajemnego Provident S.A. wskazał, że pożyczkobiorczyni uregulowała należność w wysokości 5.956,70 PLN (w tym: 2.734,11 PLN spłaty kapitału, 2.688,95 PLN spłaty prowizji, 523,65 PLN odsetek umownych i 9,99 PLN odsetek za opóźnienie), wobec czego do zapłaty pozostaje dochodzona pozwem wzajemnym kwota 6.165,23 PLN (w tym: 3.265,89 PLN tytułem kapitału, 64,09 PLN tytułem odsetek umownych i 2.835,25 PLN tytułem prowizji).
37. W dniu 7.08.2019 r. została zawarta umowa pożyczki nr 4498319, na podstawie której IPF Polska spółka z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w Warszawie (poprzednik prawny Provident S.A.) udzielił Katarzynie Mazur pożyczki pieniężnej na następujących warunkach: okres obowiązywania pożyczki – do dnia 14.12.2021 r., liczba miesięcznych rat do spłaty: 27, całkowita kwota pożyczki: 6.000 PLN (pkt A), roczna stopa oprocentowania: 10%, łączna kwota odsetek: 793,83 PLN (pkt B), prowizja za udzielenie pożyczki: 4.143,15 PLN (pkt C), opłata przygotowawcza: 1.381,05 PLN (pkt C), całkowity koszt pożyczki: 6.318,03 PLN (pkt E), całkowita kwota do zapłaty

- przez klienta: 12.318,03 PLN (pkt F), ostatnia rata: 456,05 PLN, każda pozostała rata: 456,23 PLN, Rzeczywista Roczna Stopa Procentowa: 100,97%.
38. Całkowita kwota pożyczki (poz. A) to suma wszystkich środków pieniężnych, które Pożyczkodawca udostępnia Klientowi na podstawie Umowy (§ 1 ust. 1)
- Całkowity koszt pożyczki (poz. D) to wszelkie koszty, które Klient jest zobowiązany ponieść w związku z Umową, w szczególności: a) odsetki, opłaty i prowizje, b) koszty usług dodatkowych w przypadku gdy ich poniesienie jest niezbędne do uzyskania pożyczki, przy czym do Całkowitego kosztu pożyczki nie wlicza się opłat z tytułu niewykonania zobowiązań wynikających z Umowy, ani też kosztów i dodatkowych odsetek, które mogą obciążyć Klienta z uwagi na skorzystanie z Przesunięcia Terminu spłaty raty pożyczki (§ 1 ust. 2).
- Całkowita kwota do zapłaty przez Klienta (poz. E) to suma Całkowitego kosztu pożyczki i Całkowitej kwoty pożyczki stanowiąca całkowitą kwotę do zapłaty przez konsumenta w rozumieniu Ustawy o kredycie konsumenckim (§ 1 ust. 3).
39. **Właściwe przepisy prawne.**
40. **Przepisy polskie.**
41. **Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.**
42. Władze publiczne chronią konsumentów, użytkowników i najemców przed działaniami zagrażającymi ich zdrowiu, prywatności i bezpieczeństwu oraz przed nieuczciwymi praktykami rynkowymi. Zakres tej ochrony określa ustawa (art. 76).
43. **Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (t.j. Dz.U. z 2020 r. poz. 1740 ze zm.), dalej: k.c.**
44. Nie można czynić ze swego prawa użytku, który by był sprzeczny ze społeczno-gospodarczym przeznaczeniem tego prawa lub z zasadami współżycia społecznego. Takie działanie lub zaniechanie uprawnionego nie jest uważane za wykonywanie prawa i nie korzysta z ochrony (art. 5).
45. Za konsumenta uważa się osobę fizyczną dokonującą z przedsiębiorcą czynności prawnej niezwiązanej bezpośrednio z jej działalnością gospodarczą lub zawodową (art. 22¹).
46. Przedsiębiorcą jest osoba fizyczna, osoba prawna i jednostka organizacyjna, o której mowa w art. 33¹ § 1, prowadząca we własnym imieniu działalność gospodarczą lub zawodową (art. 43¹).

47. Czynność prawna sprzeczna z ustawą albo mająca na celu obejście ustawy jest nieważna, chyba że właściwy przepis przewiduje inny skutek, w szczególności ten, iż na miejsce nieważnych postanowień czynności prawnej wchodzi odpowiednie przepisy ustawy (art. 58 § 1).
48. Nieważna jest czynność prawna sprzeczna z zasadami współzycia społecznego (art. 58 § 2).
49. Jeżeli nieważnością jest dotknięta tylko część czynności prawnej, czynność pozostaje w mocy co do pozostałych części, chyba że z okoliczności wynika, iż bez postanowień dotkniętych nieważnością czynność nie zostałaby dokonana (art. 58 § 3).
50. Oświadczenie woli należy tak tłumaczyć, jak tego wymagają ze względu na okoliczności, w których złożone zostało, zasady współzycia społecznego oraz ustalone zwyczaje (art. 65 § 1).
51. Strony zawierające umowę mogą ułożyć stosunek prawny według swego uznania, byleby jego treść lub cel nie sprzeciwiały się właściwości (naturze) stosunku, ustawie ani zasadom współzycia społecznego (art. 353¹).
52. Odsetki od sumy pieniężnej należą się tylko wtedy, gdy to wynika z czynności prawnej albo z ustawy, z orzeczenia sądu lub z decyzji innego właściwego organu (art. 359 § 1).
53. Jeżeli wysokość odsetek nie jest w inny sposób określona, należą się odsetki ustawowe w wysokości równej sumie stopy referencyjnej Narodowego Banku Polskiego i 3,5 punktów procentowych (art. 359 § 2).
54. Maksymalna wysokość odsetek wynikających z czynności prawnej nie może w stosunku rocznym przekraczać dwukrotności wysokości odsetek ustawowych (odsetki maksymalne) (art. 359 § 2¹).
55. Jeżeli wysokość odsetek wynikających z czynności prawnej przekracza wysokość odsetek maksymalnych, należą się odsetki maksymalne (art. 359 § 2²).
56. Postanowienia umowne nie mogą wyłączać ani ograniczać przepisów o odsetkach maksymalnych, także w razie dokonania wyboru prawa obcego. W takim przypadku stosuje się przepisy ustawy (art. 359 § 2³).
57. Minister Sprawiedliwości ogłasza, w drodze obwieszczenia, w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski”, wysokość odsetek ustawowych (art. 359 § 4).

58. Postanowienia umowy zawieranej z konsumentem niezgodnione indywidualnie nie wiążą go, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (niedozwolone postanowienia umowne). Nie dotyczy to postanowień określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny (art. 385¹ § 1).
59. Jeżeli postanowienie umowy zgodnie z § 1 nie wiąże konsumenta, strony są związane umową w pozostałym zakresie (art. 385¹ § 2).
60. Niezgodnione indywidualnie są te postanowienia umowy, na których treść konsument nie miał rzeczywistego wpływu. W szczególności odnosi się to do postanowień umowy przejętych z wzorca umowy zaproponowanego konsumentowi przez kontrahenta (art. 385¹ § 3).
61. Ciężar dowodu, że postanowienie zostało uzgodnione indywidualnie, spoczywa na tym, kto się na to powołuje (art. 385¹ § 4).
62. Oceny zgodności postanowienia umowy z dobrymi obyczajami dokonuje się według stanu z chwili zawarcia umowy, biorąc pod uwagę jej treść, okoliczności zawarcia oraz uwzględniając umowy pozostające w związku z umową obejmującą postanowienie będące przedmiotem oceny (art. 385²).
63. Kto bez podstawy prawnej uzyskał korzyść majątkową kosztem innej osoby, obowiązany jest do wydania korzyści w naturze, a gdyby to nie było możliwe, do zwrotu jej wartości (art. 405).
64. Przepisy artykułów poprzedzających stosuje się w szczególności do świadczenia nienależnego (art. 410 § 1).
65. Świadczenie jest nienależne, jeżeli ten, kto je spełnił, nie był w ogóle zobowiązany lub nie był zobowiązany względem osoby, której świadczył, albo jeżeli podstawa świadczenia odpadła lub zamierzony cel świadczenia nie został osiągnięty, albo jeżeli czynność prawna zobowiązująca do świadczenia była nieważna i nie stała się ważna po spełnieniu świadczenia (art. 410 § 2).
66. Przez umowę pożyczki dający pożyczkę zobowiązuje się przenieść na własność biorącego określoną ilość pieniędzy albo rzeczy oznaczonych tylko co do gatunku, a biorący zobowiązuje się zwrócić tę samą ilość pieniędzy albo tę samą ilość rzeczy tego samego gatunku i tej samej jakości (art. 720 § 1).
67. **Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego (t.j. Dz.U. z 2021 r. poz. 1805 ze zm.), dalej: k.p.c.**

68. Powód może żądać ustalenia przez sąd istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa, gdy ma w tym interes prawny (art. 189).
69. Po zamknięciu rozprawy sąd wydaje wyrok, biorąc za podstawę stan rzeczy istniejący w chwili zamknięcia rozprawy; w szczególności zasądzeniu roszczenia nie stoi na przeszkodzie okoliczność, że stało się ono wymagalne w toku sprawy (art. 316 § 1).
70. Orzeczenie sądu staje się prawomocne, jeżeli nie przysługuje co do niego środek odwoławczy lub inny środek zaskarżenia (art. 363 § 1).
71. Orzeczenie prawomocne wiąże nie tylko strony i sąd, który je wydał, lecz również inne sądy oraz inne organy państwowe i organy administracji publicznej, a w wypadkach w ustawie przewidzianych także inne osoby (art. 365 § 1).
72. **Ustawa z dnia 12 maja 2011 r. o kredycie konsumenckim (t.j. 2022 r. poz. 246), dalej: u.k.k.**
73. Przez umowę o kredyt konsumencki rozumie się umowę o kredyt w wysokości nie większej niż 255 550 zł albo równowartość tej kwoty w walucie innej niż waluta polska, który kredytodawca w zakresie swojej działalności udziela lub daje przyrzeczenie udzielenia konsumentowi (art. 3 ust. 1).
74. Za umowę o kredyt konsumencki uważa się w szczególności umowę pożyczki (art. 3 ust. 2 pkt 1).
75. Ustawy nie stosuje się do umów w których konsument nie jest zobowiązany do zapłaty oprocentowania oraz innych kosztów związanych z udzieleniem lub spłatą kredytu konsumenckiego (art. 4 ust. 1 pkt 1).
76. Całkowity koszt kredytu - wszelkie koszty, które konsument jest zobowiązany ponieść w związku z umową o kredyt, w szczególności: a) odsetki, opłaty, prowizje, podatki i marże jeżeli są znane kredytodawcy oraz b) koszty usług dodatkowych, w szczególności ubezpieczeń, w przypadku gdy ich poniesienie jest niezbędne do uzyskania kredytu lub do uzyskania go na oferowanych warunkach - z wyjątkiem kosztów opłat notarialnych ponoszonych przez konsumenta (art. 5 pkt 6).
77. Pozaodsetkowe koszty kredytu - wszystkie koszty, które konsument ponosi w związku z umową o kredyt konsumencki, z wyłączeniem odsetek (art. 5 pkt 6a).
78. Całkowita kwota kredytu - maksymalna kwota wszystkich środków pieniężnych nieobejmujących kredytowanych kosztów kredytu, które kredytodawca

udostępnia konsumentowi na podstawie umowy o kredyt, a w przypadku umów, dla których nie przewidziano tej maksymalnej kwoty, suma wszystkich środków pieniężnych nieobejmujących kredytowanych kosztów kredytu, które kredytodawca udostępnia konsumentowi na podstawie umowy o kredyt (art. 5 pkt 7).

79. Całkowita kwota do zapłaty przez konsumenta - suma całkowitego kosztu kredytu i całkowitej kwoty kredytu (art. 5 pkt 8).

80. Umowa o kredyt konsumencki powinna określać: 1) imię, nazwisko i adres konsumenta oraz imię, nazwisko (nazwę) i adres (siedzibę) oraz adres do doręczeń elektronicznych wpisany do bazy adresów elektronicznych kredytodawcy i pośrednika kredytowego; 2) rodzaj kredytu; 3) czas obowiązywania umowy; 4) całkowitą kwotę kredytu; 5) terminy i sposób wypłaty kredytu; 6) stopę oprocentowania kredytu, warunki stosowania tej stopy, a także okresy, warunki i procedury zmiany stopy oprocentowania wraz z podaniem indeksu lub stopy referencyjnej, o ile ma zastosowanie do pierwotnej stopy oprocentowania kredytu; jeżeli umowa o kredyt konsumencki przewiduje różne stopy oprocentowania, informacje te podaje się dla wszystkich stosowanych stóp procentowych w danym okresie obowiązywania umowy; 7) rzeczywistą roczną stopę oprocentowania oraz całkowitą kwotę do zapłaty przez konsumenta ustaloną w dniu zawarcia umowy o kredyt konsumencki wraz z podaniem wszystkich założeń przyjętych do jej obliczenia; 8) zasady i terminy spłaty kredytu, w szczególności kolejność zaliczania rat kredytu konsumenckiego na poczet należności kredytodawcy, w tym informację o prawie, o którym mowa w art. 37 ust. 1; jeżeli w ramach kredytu stosuje się różne stopy oprocentowania dla różnych należności kredytodawcy, należy także podać kolejność zaliczania rat kredytu konsumenckiego na poczet różnych należnych sald, dla których stosuje się różne stopy oprocentowania; 9) zestawienie zawierające terminy i zasady płatności odsetek oraz wszelkich innych kosztów kredytu, w przypadku gdy kredytodawca lub pośrednik kredytowy udziela karencji w spłacie kredytu; 10) informację o innych kosztach, które konsument jest zobowiązany ponieść w związku z umową o kredyt konsumencki, w szczególności o opłatach, w tym opłatach za prowadzenie jednego lub kilku rachunków, na których są zapisywane zarówno transakcje płatności, jak i wypłaty, łącznie z opłatami za korzystanie ze środków

- płatniczych zarówno dla transakcji płatności, jak i dla wypłat, prowizjach, marżach oraz kosztach usług dodatkowych, w szczególności ubezpieczeń, jeżeli są znane kredytodawcy, oraz warunki, na jakich koszty te mogą ulec zmianie; 11) roczną stopę oprocentowania zadłużenia przeterminowanego, warunki jej zmiany oraz ewentualne inne opłaty z tytułu zaległości w spłacie kredytu; 12) skutki braku płatności; 13) informację o konieczności poniesienia opłat notarialnych, o ile wystąpią; 14) sposób zabezpieczenia i ubezpieczenia spłaty kredytu, jeżeli umowa je przewiduje; 15) termin, sposób i skutki odstąpienia konsumenta od umowy, obowiązek zwrotu przez konsumenta udostępnionego przez kredytodawcę kredytu oraz odsetek zgodnie z rozdziałem 5, a także kwotę odsetek należnych w stosunku dziennym; 16) prawo konsumenta do spłaty kredytu przed terminem oraz procedurę spłaty kredytu przed terminem; 17) informację o prawie kredytodawcy do otrzymania prowizji za spłatę kredytu przed terminem i o sposobie jej ustalania, o ile takie prawo zastrzeżono w umowie; 18) informację o prawie, o którym mowa w art. 59 ust. 1; 19) warunki rozwiązania umowy; 20) informację o możliwości korzystania z pozasądowego rozstrzygnięcia sporów oraz zasadach dostępu do tej procedury, jeżeli takie prawo przysługuje konsumentowi; 21) wskazanie organu nadzoru właściwego w sprawach ochrony konsumentów (art. 30 ust. 1).
81. Pozaodsetkowe koszty kredytu w całym okresie kredytowania nie mogą być wyższe od całkowitej kwoty kredytu (art. 36a ust. 2).
- 82. Obwieszczenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 7 stycznia 2016 r. w sprawie wysokości odsetek ustawowych (M.P. z 2016 r. poz. 46).**
83. Na podstawie art. 359 § 4 ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. - Kodeks cywilny (Dz.U. z 2014 r. poz. 121, z późn. zm.) ogłasza się, że poczynając od dnia 1 stycznia 2016 r. wysokość odsetek ustawowych wynosi 5% w stosunku rocznym.
- 84. Obwieszczenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 14 lipca 2020 r. w sprawie wysokości odsetek ustawowych (M.P. z 2020 r. poz. 626).**
85. Na podstawie art. 359 § 4 ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. - Kodeks cywilny (Dz.U. z 2019 r. poz. 1145 i 1495 oraz z 2020 r. poz. 875) ogłasza się, co następuje: 1) poczynając od: a) dnia 9 kwietnia 2020 r. do dnia 28 maja 2020 r. wysokość odsetek ustawowych wynosiła 4% w stosunku rocznym, b) dnia 18 marca 2020 r. do dnia 8 kwietnia 2020 r. wysokość odsetek ustawowych

wynosiła 4,5% w stosunku rocznym; 2) poczynając od dnia 29 maja 2020 r. wysokość odsetek ustawowych wynosi 3,6% w stosunku rocznym.

86. Przepisy Unii Europejskiej.

87. Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej.

88. Dążąc do popierania interesów konsumentów i zapewnienia wysokiego poziomu ochrony konsumentów, Unia przyczynia się do ochrony zdrowia, bezpieczeństwa i interesów gospodarczych konsumentów, jak również wspierania ich prawa do informacji, edukacji i organizowania się w celu zachowania ich interesów (art. 169 ust. 1).

89. Karta Praw Podstawowych Unii Europejskiej.

90. Zapewnia się wysoki poziom ochrony konsumentów w politykach Unii (art. 38).

91. Dyrektywa Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (Dz.U. 1993, L 95, s. 29 - wyd. spec. w jęz. polskim, rozdz. 15, t. 2, s. 288), dalej: dyrektywa 93/13.

92. Obowiązkiem Państw Członkowskich jest zapewnienie, aby umowy zawierane z konsumentami nie zawierały nieuczciwych warunków (motyw czwarty).

93. Państwa Członkowskie powinny zapewnić, aby nieuczciwe warunki nie były zamieszczane w umowach zawieranych przez sprzedawców lub dostawców z konsumentami oraz, jeżeli jednak takie warunki zostają w nich zawarte, aby nie były one wiążące dla konsumenta, oraz zagwarantować, żeby umowa obowiązywała strony zgodnie z zawartymi w niej postanowieniami, pod warunkiem że po wyłączeniu z umowy nieuczciwych warunków może ona nadal obowiązywać (motyw dwudziesty pierwszy).

94. Sądy i organy administracyjne Państw Członkowskich muszą mieć do swojej dyspozycji stosowne i skuteczne środki zapobiegające dalszemu stosowaniu nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (motyw dwudziesty czwarty).

95. Warunki umowy, które nie były indywidualnie negocjowane, uznaje się za nieuczciwe, jeśli stojąc w sprzeczności z wymogami dobrej wiary, powodują znaczącą nierównowagę wynikających z umowy praw i obowiązków stron ze szkodą dla konsumenta (art. 3 ust. 1).

96. Państwa Członkowskie stanowią, że na mocy prawa krajowego nieuczciwe warunki w umowach zawieranych przez sprzedawców lub dostawców z

konsumentami nie będą wiążące dla konsumenta, a umowa w pozostałej części będzie nadal obowiązywała strony, jeżeli jest to możliwe po wyłączeniu z niej nieuczciwych warunków (art. 6 ust. 1).

97. Zarówno w interesie konsumentów, jak i konkurentów Państwa Członkowskie zapewnią stosowne i skuteczne środki mające na celu zapobieganie dalszemu stosowaniu nieuczciwych warunków w umowach zawieranych przez sprzedawców lub dostawców z konsumentami (art. 7 ust. 1).

98. Uzasadnienie odesłania.

99. Potrzeba zadania niniejszego pytania prejudycjalnego powstała w związku z koniecznością dokonania wykładni prawa unijnego celem prawidłowego zastosowania przepisów prawa krajowego.

100. Sąd odsyłający w niniejszej sprawie ustalił, że zawierając umowy pożyczki pożyczkobiorczyni były konsumentami (art. 2 lit. b dyrektywy 93/13 implementowany przez art. 22¹ k.c.), a Provident S.A. (i jego poprzednik prawny) był przedsiębiorcą (art. 2 lit. b dyrektywy 93/13 implementowany przez art. 43¹ k.c.). Ponadto Sąd odsyłający stwierdził, że przytoczone w punktach 13-24, 31-32, 37-38 niniejszego pytania prejudycjalnego postanowienia umów pożyczek nie były indywidualnie negocjowane (art. 3 ust. 2 dyrektywy 93/13 implementowany przez art. 385¹ § 3 i 4 k.c.). Jednocześnie żadne z powyższych postanowień umownych nie odzwierciedla obowiązujących przepisów ustawowych lub wykonawczych (art. 1 ust. 2 dyrektywy 93/13). Zdaniem Sądu odsyłającego postanowienia umów pożyczek przewidujące, że jedynym sposobem spłaty pożyczki jest regulowanie należności w gotówce wobec pracownika pożyczkodawcy w miejscu zamieszkania pożyczkobiorcy określają główny przedmiot umowy, ale nie zostały wyrażone prostym i zrozumiałym językiem. Natomiast postanowienia umów pożyczek określające wysokość poszczególnych opłat i prowizji zostały wyrażone prostym i zrozumiałym językiem (art. 4 ust. 2 dyrektywy 93/13 implementowany przez art. 385¹ § 1 zd. 2 k.c.), lecz zarazem postanowienia te nie określają głównego przedmiotu umowy. Mianowicie Sąd odsyłający stoi na stanowisku, że w przypadku umowy pożyczki główny przedmiot umowy określają jedynie postanowienia przewidujące zasady wypłacenia i zwrotu kapitału pożyczki, tymczasem wszelkie klauzule określające prowizje i opłaty mają charakter uboczny i opcjonalny oraz nie stanowią o istocie umowy pożyczki – mianowicie nic nie stoi

na przeszkodzie zawarciu takiej umowy pożyczki, która przewiduje jedynie wypłatę kapitału oraz jego zwrot, bez jakichkolwiek opłat i prowizji. Stanowisko to znajduje oparcie również w orzecznictwie Sądu Najwyższego, który stwierdził, że „Wynagrodzenie prowizyjne (prowizja), stanowiące wynagrodzenie z tytułu udzielenia pożyczki, przewidziane w umowie pożyczki, do której mają zastosowanie przepisy ustawy z dnia 12 maja 2011 r. o kredycie konsumenckim, nie jest świadczeniem głównym w rozumieniu art. 3851 § 1 k.c.”¹

101. Wobec powyższego do rozstrzygnięcia wszystkich spraw prowadzonych przed Sądem odsyłającym kluczowe jest ocena trzech kwestii.
102. Po pierwsze, istotne jest, czy przepis art. 3 ust. 1 dyrektywy 93/13 pozwala na uznanie warunków umownych określających wysokość opłat lub prowizji należnych przedsiębiorcy za nieuczciwe z tej tylko przyczyny, że są one rażąco wygórowane. Udzielenie przez Trybunał Sprawiedliwości pozytywnej odpowiedzi na to pytanie otworzy drogę do uwzględnienia powództw pożyczkobiorców o ustalenie, że wspomniane warunki umowne nie wiążą ich, jak również spowoduje oddalenie w całości lub przeważającej części powództw wzajemnych spółki Provident S.A.
103. Po drugie, rozstrzygnięcia wymaga, czy przepis art. 7 ust. 1 dyrektywy 93/13 oraz zasada skuteczności stoją w sprzeczności z przepisem prawa krajowego (art. 189 k.p.c.) i orzecznictwem sądów krajowych, zgodnie z którym brak interesu prawnego wyklucza możliwość dochodzenia powództwa o ustalenie. Mianowicie w razie stwierdzenia, że pożyczkobiorcom nie przysługuje interes prawny w świetle przepisu art. 189 k.p.c., konieczne będzie oddalenie ich powództw o ustalenie, nawet jeśli Sąd odsyłający uzna, że sporne postanowienia umów pożyczek stanowią niedozwolone postanowienia umowne, które nie wiążą konsumentów.
104. Po trzecie, Sąd odsyłający rozważa, czy w razie uznania, że postanowienia umów pożyczek przewidujące, że spłata rat tych umów może następować tylko w gotówce do rąk pracownika pożyczkodawcy w miejscu zamieszkania pożyczkobiorcy stanowią nieuczciwe warunki umowne, umowa pożyczki może być w dalszym toku wykonywana, czy też powinna zostać

¹ vide uchwała Sądu Najwyższego z dnia 27.10.2021 r., III CZP 43/20,

uznana za nieważną. W razie uznania umów pożyczek zawartych przez ZL i KU z Provident S.A. za nieważne, powództwa wzajemne wytoczone przez Provident S.A. przeciwko obu powyższym konsumentkom będą podlegać oddaleniu.

105. **Pytanie prejudycjalne nr 1.**

106. Pierwsze pytanie prejudycjalne dotyczy wykładni art. 3 ust. 1 dyrektywy 93/13.

107. Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem, właściwość Trybunału Sprawiedliwości dotyczy wykładni kryteriów, które sąd krajowy może lub powinien zastosować przy badaniu warunku umownego w świetle przepisów tej dyrektywy, a w szczególności przy badaniu ewentualnie nieuczciwego charakteru warunku w rozumieniu art. 3 ust. 1 wspomnianej dyrektywy, przy czym do tego sądu należy rozstrzygnięcie w przedmiocie konkretnej kwalifikacji danego warunku umownego w zależności od okoliczności danego przypadku. Wynika stąd, że Trybunał powinien ograniczyć się do udzielenia sądowi odsyłającemu wskazówek, które ten ostatni powinien uwzględnić przy dokonywaniu oceny nieuczciwego charakteru rozpatrywanego postanowienia umownego.²

108. Trybunał Sprawiedliwości wielokrotnie wskazywał również, że w odniesieniu do kwestii, czy warunek umowny tworzy – wbrew wymogowi dobrej wiary i ze szkodą dla konsumenta – znaczną nierównowagę praw i obowiązków stron wynikających z wiążącej je umowy, sąd krajowy powinien sprawdzić, czy przedsiębiorca traktujący konsumenta w sposób sprawiedliwy i słuszny, mógłby

² *vide*:

- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 9.11.2010 r., C-137/08, VB Pénzügyi Lízing, pkt 44,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 14.03.2013 r., C-415/11, Aziz, pkt 66,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 21.03.2013 r., C-92/11, RWE Vertrieb pkt 48,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 16.01.2014 r., C-226/12, Constructora Principado, pkt 20,
- postanowienie Trybunału Sprawiedliwości z dnia 3.04.2014 r., C-342/13, Sebestyén, pkt 25,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 10.09.2014 r., C-34/13, Kušionová, pkt 73,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 3.10.2019 r., C-621/17, Kiss i CIB Bank, pkt 47,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 27.01.2021 r., C-229/19 i C-289/19, Dexia Nederland, pkt 45,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 10.06.2021 r., C-609/19, BNP Paribas Personal Finance, pkt 60,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 10.06.2021 r., C-776/19 - C-782/19, BNP Paribas Personal Finance, pkt 92,

racjonalnie spodziewać się, iż konsument ten przyjąłby taki warunek w drodze negocjacji indywidualnych.³

109. Ponadto Trybunał Sprawiedliwości orzekł, że aby ustalić, czy dany warunek powoduje powstanie „znaczącej nierównowagi” wynikających z umowy praw i obowiązków stron ze szkodą dla konsumenta, należy w szczególności wziąć pod uwagę zasady, jakie mają zgodnie z prawem krajowym zastosowanie wobec braku porozumienia stron w tym zakresie. Przeprowadzając taką analizę porównawczą, sąd krajowy będzie w stanie ocenić, czy i, w odpowiednim przypadku, w jakim zakresie umowa ta stawia konsumenta w sytuacji gorszej niż ta przewidziana w obowiązujących przepisach krajowych. Podobnie właściwe w tym względzie wydaje się przeprowadzenie analizy sytuacji prawnej konsumenta pod kątem posiadanych przez niego zgodnie z prawem krajowym możliwości doprowadzenia do zaprzestania stosowania nieuczciwych warunków.⁴

110. W końcu Trybunał Sprawiedliwości wyjaśnił, że znacząca nierównowaga może bowiem wynikać z samego faktu wystarczająco poważnego naruszenia sytuacji prawnej, w której konsument, jako strona danej umowy, znajduje się na mocy właściwych przepisów krajowych, czy to w postaci ograniczenia treści praw, które zgodnie z rzeczonymi przepisami przysługują mu na podstawie tej umowy, czy przeszkody w ich wykonywaniu, czy też nałożenia na niego dodatkowego obowiązku, którego nie przewidują przepisy krajowe.⁵

³ *vide*:

- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 14.03.2013 r., C-415/11, Aziz, pkt 69,
- postanowienie Trybunału Sprawiedliwości z dnia 21.03.2014 r., C-537/12, Banco Popular Español, pkt 66,
- postanowienie Trybunału Sprawiedliwości z dnia 3.04.2014 r., C-342/13, Sebestyén, pkt 28,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 3.10.2019 r., C-621/17, Kiss i CIB Bank, pkt 50,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 7.11.2019 r., C-419/18 i C-483/18, Profi Credit Polska, pkt 55,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 3.09.2020 r., C-84/19, C-222/19 i C-252/19, Profi Credit Polska, pkt 93,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 10.06.2021 r., C-609/19, BNP Paribas Personal Finance, pkt 66,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 10.06.2021 r., C-776/19 - C-782/19, BNP Paribas Personal Finance, pkt 97,

⁴ *vide*:

- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 14.03.2013 r., C-415/11, Aziz, pkt 68,
- postanowienie Trybunału Sprawiedliwości z dnia 21.03.2014 r., C-537/12, Banco Popular Español, pkt 65,
- postanowienie Trybunału Sprawiedliwości z dnia 3.04.2014 r., C-342/13, Sebestyén, pkt 27,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 27.01.2021 r., C-229/19 i C-289/19, Dexia Nederland, pkt 48,

⁵ *vide*:

111. Niniejsze pytanie prejudycjalne zmierza do uzyskania odpowiedzi na pytanie, czy do uznania warunku umownego za nieuczciwy wystarczające może być stwierdzenie, że nakłada ono na konsumenta obowiązek spełnienia świadczenia w wysokości rażąco zawyżonej w stosunku do świadczenia przedsiębiorcy. W ocenie Sądu odsyłającego analiza dotychczasowego orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości nie daje jednoznacznej odpowiedzi na to pytanie.
112. W wyroku z dnia 26.03.2020 r. Trybunał Sprawiedliwości wskazał, że „Artykuł 1 ust. 2 dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich należy interpretować w ten sposób, że z zakresu stosowania tej dyrektywy nie jest wyłączone warunek umowny, w którym ustala się całkowite pozaodsetkowe koszty kredytu z poszanowaniem maksymalnego pułapu przewidzianego w przepisie krajowym, niekoniecznie biorąc przy tym pod uwagę rzeczywiście ponoszone koszty”.⁶
113. Powyższa myśl została rozwinięta w wyroku Trybunału Sprawiedliwości z dnia 3.09.2020 r., w którym wskazano, że „pozaodsetkowy koszt kredytu dla konsumenta, który na mocy przepisów krajowych jest ograniczony do określonego pułapu, może jednak prowadzić do znaczącej nierównowagi w rozumieniu orzecznictwa Trybunału, mimo że został ustalony poniżej tej górnej granicy, jeżeli świadczone w zamian usługi nie wchodziły racjonalnie w zakres świadczeń wykonanych w ramach zawarcia lub zarządzania umową o kredyt, lub gdy kwoty obciążające konsumenta z tytułu kosztów udzielenia i zarządzania pożyczką wydają się oczywiście nieproporcjonalne do kwoty pożyczki. Do sądu krajowego należy ponadto uwzględnienie w tym aspekcie skutków innych warunków umownych w celu ustalenia, czy rzeczony warunek nie powodują znaczącej nierównowagi ze szkodą dla pożyczkobiorcy. W takich okolicznościach, mając na uwadze wymóg przejrzystości wynikający z art. 5 dyrektywy 93/13, nie można stwierdzić, że przedsiębiorca, postępując w sposób przejrzysty z konsumentem, mógł racjonalnie spodziewać się, iż konsument ten

- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 16.01.2014 r., C-226/12, Constructora Principado, pkt 21, 23,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 3.10.2019 r., C-621/17, Kiss i CIB Bank, pkt 51,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 3.09.2020 r., C-84/19, C-222/19 i C-252/19, Profi Credit Polska, pkt 92,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 27.01.2021 r., C-229/19 i C-289/19, Dexia Nederland, pkt 49,

⁶ *vide* wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 26.03.2020 r., C-779/18, Mikrokasa, pkt 58,

przyjąłby taki warunek w drodze negocjacji. Z powyższego wynika, że art. 3 ust. 1 dyrektywy 93/13 należy interpretować w ten sposób, że warunek umowy dotyczący pozaodsetkowych kosztów kredytu, który określa ten koszt poniżej ustawowego pułapu i który przenosi na konsumenta koszty działalności gospodarczej kredytodawcy, może powodować znaczącą nierównowagę wynikających z umowy praw i obowiązków stron ze szkodą dla konsumenta, gdy obciąża konsumenta kosztami nieproporcjonalnymi w stosunku do świadczeń i do kwoty otrzymanego kredytu, czego ustalenie należy do sądu odsyłającego.⁷

114. Ponadto w wyroku z dnia 16.07.2020 r. Trybunał Sprawiedliwości stwierdził, że warunek zawartej między konsumentem a instytucją finansową umowy kredytu nakładający na konsumenta obowiązek zapłaty prowizji za udzielenie kredytu może stwarzać na niekorzyść konsumenta, w sprzeczności z wymogiem dobrej wiary, znaczącą nierównowagę wynikających z umowy praw i obowiązków jej stron, w sytuacji gdy instytucja finansowa nie wykaże, że wspomniana prowizja odpowiada rzeczywiście wykonanym przez nią usługom i poniesionym kosztom, czego ustalenie należy do sądu odsyłającego.⁸

115. Z kolei w wyroku z dnia 26.02.2015 r. Trybunał Sprawiedliwości uznał, że za nieuczciwe w rozumieniu dyrektywy 93/13 powinny zostać warunki umowne przewidujące zapłatę prowizji w dużej wysokości w celu zapewnienia spłaty kredytu, podczas gdy ryzyko braku spłaty zostało już zabezpieczone hipoteką, zaś w zamian za tę prowizję bank nie świadczył konsumentowi żadnej rzeczywistej usługi.⁹

116. Z powyższych orzeczeń wydaje się wynikać, że Trybunał Sprawiedliwości dopuszcza możliwość uznania warunków umowy pożyczki lub kredytu ustalających wysokość prowizji lub opłaty, jeżeli ich wysokość jest rażąco wygórowana bądź konsument nie otrzymuje w zamian żadnej rzeczywistej usługi. Jednak analiza części innych orzeczeń Trybunału Sprawiedliwości wydaje się prowadzić do odmiennych wniosków.

⁷ *vide* wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 3.09.2020 r., C-84/19, Profi Credit Polska, pkt 95-97,

⁸ *vide* wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 16.07.2020 r., C-224/19 i C-259/19, Caixabank, pkt 79,

⁹ *vide* wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia wyrok z dnia 26.02.2015 r., C-143/13, Matei, pkt 70-71,

117. Mianowicie w wyroku z dnia 16.04.2014 r. Trybunał Sprawiedliwości wskazał, że do tego, by istniała „znacząca nierównowaga”, nie jest konieczne, by koszty obciążające konsumenta na mocy postanowienia umownego miały względem niego istotny ekonomiczny wpływ w świetle kwoty danej transakcji,¹⁰ a badanie istnienia takiej znaczącej nierównowagi nie może sprowadzać się do ekonomicznej oceny o charakterze kwotowym, w oparciu o porównanie całkowitej kwoty transakcji będącej przedmiotem umowy z kosztami, którymi obciążono konsumenta w drodze omawianego postanowienia.¹¹
118. Podobnie w wyroku z dnia 18.11.2021 r. Trybunał Sprawiedliwości wskazał, że badanie, czy istnieje znaczna nierównowaga wynikających z umowy praw i obowiązków stron ze szkodą dla konsumenta nie może ograniczać się do ekonomicznej oceny o charakterze ilościowym, dokonywanej w oparciu o porównanie z jednej strony całkowitej kwoty transakcji będącej przedmiotem umowy, a z drugiej strony kosztów, które zgodnie z tym warunkiem obciążają konsumenta.¹²
119. Na uwagę zasługuje, że stwierdzenie przytoczone w poprzednim punkcie było już wielokrotnie wcześniej wyrażane przez Trybunał Sprawiedliwości,¹³ w tym także we wspomnianym już wyroku z dnia 18.11.2021 r.¹⁴
120. Natomiast w wyroku z dnia 3.10.2019 r. Trybunał Sprawiedliwości stwierdził, że art. 4 ust. 2 i art. 5 dyrektywy 93/13 należy interpretować w ten sposób, że wymóg jasnego i zrozumiałego sformułowania warunku umowy nie oznacza, iż nienegocjowane indywidualnie warunki umowy wskazane w umowie pożyczki zawieranej z konsumentami takie jak rozpatrywane w

¹⁰ *vide* wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 16.01.2014 r., C-226/12, Constructora Principado, pkt 31,

¹¹ *vide* wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 16.01.2014 r., C-226/12, Constructora Principado, pkt 22,

¹² *vide* wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 18.11.2021 r., C-212/20, A. S.A., pkt 66,

¹³ *vide*:

- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 3.10.2019 r., C-621/17, Kiss i CIB Bank, pkt 51,

- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 3.09.2020 r., C-84/19, C-222/19 i C-252/19, Profi Credit Polska, pkt 92,

- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 27.01.2021 r., C-229/19 i C-289/19, Dexia Nederland, pkt 49,

¹⁴ *vide* wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 3.09.2020 r., C-84/19, Profi Credit Polska, pkt 92,

postępowaniu głównym, określając dokładnie wysokość kosztów zarządzania i prowizji za udzielenie pożyczki obciążających konsumenta, sposób ich obliczania i termin wymagalności, muszą również wyszczególnić wszystkie usługi świadczone w zamian za przedmiotowe kwoty.¹⁵ Konkluzja te jest szczególnie istotna, jeśli wziąć dodatkowo pod uwagę wyrażone w tym samym wyroku stanowisko, że przejrzysty charakter warunku umownego, wymagany przez art. 5 dyrektywy 93/13, stanowi jeden z czynników, które sąd krajowy powinien wziąć pod uwagę przy dokonywaniu należącej do niego oceny nieuczciwego charakteru tego warunku na podstawie art. 3 ust. 1 tej dyrektywy. W ramach tej oceny na rzeczonym sądzie spoczywa zbadanie, w świetle ogółu okoliczności faktycznych sprawy, po pierwsze, możliwego niedochowania wymogu dobrej wiary, i po drugie, ewentualnego istnienia znaczącej nierównowagi na niekorzyść klienta w rozumieniu tego ostatniego przepisu.¹⁶ Powyższe rozważania doprowadziły Trybunał Sprawiedliwości do wniosku, że art. 3 ust. 1 dyrektywy 93/13 należy interpretować w ten sposób, że warunek umowny taki jak rozpatrywany w postępowaniu głównym, dotyczący kosztów zarządzania umową pożyczki, który nie pozwala jednoznacznie wskazać konkretnych usług świadczonych w ramach świadczenia wzajemnego, co do zasady nie powoduje wbrew wymogowi dobrej wiary znaczącej nierównowagi wynikających z umowy praw i obowiązków stron ze szkodą dla konsumenta.¹⁷

121. Wobec powyższego Sąd odsyłający zwraca się do Trybunału Sprawiedliwości o wyjaśnienie wątpliwości dotyczącej tego, czy w świetle brzmienia art. 3 ust. 1 dyrektywy 93/13 zawyżona kwota opłaty lub prowizji sama w sobie może stanowić wystarczającą podstawę do uznania za nieuczciwe warunku umownego określającego wysokość tej opłaty lub prowizji.

122. We wszystkich sprawach połączonych do wspólnego rozpoznania jedyny materiał dowodowy, jakim dysponuje Sąd odsyłający stanowią umowy pożyczki. Strony nie przedstawiły Sądowi innych dowodów, a wobec tego Sąd nie miał możliwości ustalenia, jak konkretnie wyglądały okoliczności zawarcia poszczególnych umów, czy konsumentom zostały przedstawione określone

¹⁵ *vide* wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 3.10.2019 r., C-621/17, Kiss i CIB Bank, pkt 45,

¹⁶ *vide* wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 3.10.2019 r., C-621/17, Kiss i CIB Bank, pkt 49,

¹⁷ *vide* wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 3.10.2019 r., C-621/17, Kiss i CIB Bank, pkt 56,

reklamy, jakich informacji im udzielono itd. Tym samym Sąd odsyłający uznał, że nie sposób stwierdzić, aby pożyczkodawca próbował wprowadzić któregokolwiek w błąd bądź by udzielał nierzetelnych informacji. Jednocześnie Sąd odsyłający stoi na stanowisku, że treść umów pożyczek nie zawiera co do zasady sformułowań niejasnych (poza pkt 6.a, o którym mowa w dalszej części pytania prejudycjalnego), a po ich lekturze każdy konsument powinien mieć pojęcie o tym, jakie koszty wiążą się z ich zawarciem.

123. Wobec tego jedyną okolicznością, jaka budzi w tym umowach wątpliwości jest wyłącznie to, że obciążają one konsumentów opłatami w rażąco wygórowanej wysokości. Jest przy tym zrozumiałe, że spółki udzielające pożyczek prowadzą działalność gospodarczą, a zatem ich głównym celem jest osiąganie zysków. Tego rodzaju przedsiębiorca musi nie tylko pokryć różnego koszty związane z funkcjonowaniem swojego przedsiębiorstwa (koszty pracowników, najmu lokali, podatków, materiałów biurowych itd.), ale także pobierać od konsumentów wynagrodzenie w takiej wysokości, że zapewni mu odpowiednio wysoki zysk. Zrozumiałe jest również, że Provident S.A. musi zakładać, że część jego klientów nie zwróci pożyczonych im środków, ponieważ ich sytuacja finansowa lub osobista uniemożliwi im to, jak również możliwe jest, że niektórzy pożyczkobiorcy podejmą działania w złej wierze, faktycznie uniemożliwiając spółce odzyskanie pieniędzy.
124. Niemniej jednak Sąd odsyłający uważa, że nawet wzięcie pod uwagę wszystkich powyższych faktów nie usprawiedliwia pobierania przez Provident S.A. wynagrodzenia w takiej wysokości, jak wynika to z umów zgromadzonych w aktach rozpoznawanych spraw. W niektórych wypadkach suma wszystkich kosztów (odsetek, opłat i prowizji) zbliża się do wysokości pożyczki udzielanej przez spółkę. Wobec tego zysk przedsiębiorcy wynosi kilkadziesiąt procent w relatywnie krótkim czasie. Tak wysoka „marża” jest wręcz niespotkana w przypadku innych sposobów prowadzenia działalności gospodarczej i nie znajduje żadnego racjonalnego uzasadnienia, nawet jeśli wziąć pod uwagę koszty spółki oraz wysokie ryzyko prowadzonej przez nią działalności.
125. Sąd ma tutaj na uwadze fakt, że w przypadku opłaty za Elastyczny Plan Spłaty konsument w zamian za kilkukrotną możliwość przesunięcia terminu płatności rat pożyczki – a zatem dosyć niewielką korzyść – konsument ma obowiązek uiszczenia opłaty w bardzo wysokiej kwocie. Szczególnie istotne jest

tutaj, że pożyczkobiorca nie ma możliwości zrezygnowania z powyższej usługi – każda pożyczka oferowana przez Provident S.A. obejmuje konieczność skorzystania z powyższej usługi i tym samym uiszczenia znacznej opłaty. Te okoliczności nasuwają wniosek, że w istocie omawiana usługa i opłata za nią zostały przewidziane przez Provident S.A. przede wszystkim w celu zwiększenia dochodów osiąganych przez tę spółkę w związku z każdą umową pożyczki, a nie w celu zaoferowania pożyczkobiorcom przydatnych usług. Tym samym usługa w postaci Elastycznego Planu Spłaty ma w istocie charakter fikcyjny, zaś rzeczywistym celem warunków umownych dotyczących tej usługi jest uzasadnienie dodatkowej opłaty obciążającej konsumenta.

126. Natomiast jeśli chodzi o prowizję, to w zamian za nią Provident S.A. nie oferuje żadnej innej usługi poza samym udzieleniem pożyczki, a zatem prowizja stanowi wyłącznie zysk pożyczkodawcy i z drugiej strony wyłącznie koszt pożyczkobiorcy. Podobny wniosek dotyczy tak zwanej opłaty przygotowawczej, ponieważ nie wiąże się ona z niczym innym jak tylko samym udzieleniem pożyczki, zaś koszty przedstawienia samej umowy konsumentowi (koszty tonera drukarki, papieru, zaangażowania pracownika spółki itd.) są na tyle niskie, że w zasadzie można je pominąć.

127. Podobnie wysokie prowizje i opłaty są stosowane przez Provident S.A. we wszystkich zawieranych przez tę spółkę umowach pożyczki. Uczciwość warunków umownych przewidujących je była i jest kwestionowana w wielu procesach sądowych z udziałem Provident S.A. i jego pożyczkobiorców. Sąd odsyłający zwraca uwagę, że poszczególne składy orzekające tutejszego Sądu zgodnie uznały za nieuczciwe warunki umowne umów pożyczek, które przewidywały:

- prowizję w kwocie 3.411,09 PLN i opłatę za Elastyczny Plan Spłaty w kwocie 1.461,90 PLN przy pożyczce kwoty 7.000 PLN na okres 75 tygodni,¹⁸
- prowizję w kwocie 3.135 PLN i opłatę za Elastyczny Plan Spłaty w kwocie 1.590,20 PLN przy pożyczce kwoty 6.270 PLN na okres 90 tygodni,¹⁹

¹⁸ *vide* wyrok Sądu Rejonowego dla Warszawy – Śródmieścia w Warszawie z dnia 22.07.2021 r., sygn. akt VI C 562/21,

¹⁹ *vide* wyrok Sądu Rejonowego dla Warszawy – Śródmieścia w Warszawie z dnia 15.09.2021 r., sygn. akt VI C 563/21,

- prowizję w kwocie 5.000 PLN i opłatę za Elastyczny Plan Spłaty w kwocie 3.260 PLN przy pożyczce kwoty 10.000 PLN na okres 24 miesięcy,²⁰
- prowizję w kwocie 2.000 PLN i opłatę za Elastyczny Plan Spłaty w kwocie 1.280 PLN przy pożyczce kwoty 4.000 PLN na okres 24 miesięcy,²¹
- prowizję w kwocie 5.500 PLN i opłatę za Elastyczny Plan Spłaty w kwocie 3.590 PLN przy pożyczce kwoty 11.000 PLN na okres 24 miesięcy,²²
- prowizję w kwocie 1.111,79 PLN i opłatę za Elastyczny Plan Spłaty w kwocie 652,20 PLN przy pożyczce kwoty 4.100 PLN na okres 12 miesięcy,²³
- prowizję w kwocie 2.459,09 PLN i opłatę za Elastyczny Plan Spłaty w kwocie 1.053,90 PLN przy pożyczce kwoty 5.000 PLN na okres 75 tygodni,²⁴
- prowizję w kwocie 2.459,09 PLN i opłatę za Elastyczny Plan Spłaty w kwocie 1.053,90 PLN przy pożyczce kwoty 5.000 PLN na okres 75 tygodni,²⁵
- prowizję w kwocie 2.459,09 PLN i opłatę za Elastyczny Plan Spłaty w kwocie 1.053,90 PLN przy pożyczce kwoty 5.225 PLN na okres 75 tygodni,²⁶
- prowizję w kwocie 1.352,23 PLN i opłatę za Elastyczny Plan Spłaty w kwocie 993,36 PLN przy pożyczce kwoty 5.500 PLN na okres 60 tygodni.²⁷

128. Sąd odsyłający przyłącza się do powyższych ocen innych składów orzekających tutejszego Sądu i uznaje, że z tych samych przyczyn wydaje się zasadne uznanie za nieuczciwe także rozpatrywanych w niniejszych sprawach warunków umownych umów pożyczki, przewidujących:

- prowizję w kwocie 4.050 PLN i opłatę za Elastyczny Plan Spłaty w kwocie 2.066 PLN przy pożyczce kwoty 8.100 PLN na okres 90 tygodni (pożyczka udzielona ZL przez Provident S.A. w dniu 11.09.2019 r.),

²⁰ *vide* wyrok Sądu Rejonowego dla Warszawy – Śródmieścia w Warszawie z dnia 9.11.2021 r., sygn. akt VI C 510/21,

²¹ *vide* wyrok Sądu Rejonowego dla Warszawy – Śródmieścia w Warszawie z dnia 12.11.2021 r., sygn. akt VI C 564/21,

²² *vide* wyrok Sądu Rejonowego dla Warszawy – Śródmieścia w Warszawie z dnia 24.11.2021 r., sygn. akt VI C 565/21,

²³ *vide* wyrok Sądu Rejonowego dla Warszawy – Śródmieścia w Warszawie z dnia 24.11.2021 r., sygn. akt VI C 598/21,

²⁴ *vide* wyrok Sądu Rejonowego dla Warszawy – Śródmieścia w Warszawie z dnia 13.12.2021 r., sygn. akt VI C 715/21,

²⁵ *vide* wyrok Sądu Rejonowego dla Warszawy – Śródmieścia w Warszawie z dnia 15.12.2021 r., sygn. akt VI C 717/21,

²⁶ *vide* wyrok Sądu Rejonowego dla Warszawy – Śródmieścia w Warszawie z dnia 19.01.2022 r., sygn. akt VI C 713/21,

²⁷ *vide* wyrok Sądu Rejonowego dla Warszawy – Śródmieścia w Warszawie z dnia 25.01.2022 r., sygn. akt VI C 718/21,

- prowizję w kwocie 556,96 PLN i opłatę za Elastyczny Plan Spłaty w kwocie 2.227,88 PLN przy pożyczce kwoty 6.000 PLN na okres 60 tygodni (pożyczka udzielona KU przez Provident S.A. w dniu 13.10.2020 r.),

- prowizję w kwocie 4.143,15 PLN i opłatę przygotowawczą w kwocie 1.381,05 PLN przy pożyczce kwoty 6.000 PLN na okres 28 miesięcy (pożyczka udzielona KM przez IPF Polska sp. z o.o. w dniu 7.08.2019 r.).

129. Zestawienie ze sobą wszystkich powyższych danych nasuwa jeszcze jeden istotny wniosek. Wydaje się bowiem, że Provident S.A. opiera swoją działalność gospodarczą na udzielanie konsumentom pożyczek w dosyć niskich kwotach (od 4.000 PLN do 11.000 PLN) na okres od roku do 2 lat. Zysk czerpany przez spółkę pochodzi z odsetek, przede wszystkim jednak z bardzo wysokich prowizji i opłat (głównie za Elastyczny Plan Spłaty). Należności te mieszczą się co prawda w wysokości przewidzianej przez przepisy u.k.k., jednak stanowią znaczne obciążenie dla pożyczkobiorców, stanowiąc z reguły równowartość od 70% do 90% kwot pożyczki (tylko w jednym wypadku „jedynie” 46% kapitału pożyczki). Co więcej, znaczna część klientów Provident S.A. stanowią te same osoby (pозwany wskazuje, że powódki zawierały z nim wcześniej już kilka-kilkanaście umów, co jego zdaniem świadczy o tym, że dotychczas były zadowolone w jego usług. Jak jednak powszechnie wiadomo, duża część osób zaciągających krótkoterminowe pożyczki to konsumenci mający problemy z zarządzaniem własnymi finansami, którzy wobec tego nie mogą liczyć na uzyskanie pożyczki w banku i w związku z tym korzystają z usług instytucji pożyczkowych, które oferują pożyczki na bardzo niekorzystnych warunkach. Wysokie koszty tego rodzaju pożyczek powodują, że tacy konsumenci nie są w stanie ich regulować i w celu ich spłaty zaciągają kolejne pożyczki, przez co wpadają w tak zwaną spiralę zadłużenia.

130. Przykładowo, osoba zaciągająca pożyczkę w kwocie 5.000 PLN przy kosztach na wynoszących równowartość 90% kwoty pożyczki będzie zmuszona zwrócić łącznie kwotę 9.500 PLN. Jeśli konsument nie będzie dysponował takimi środkami i zaciągnie drugą pożyczkę – tym razem na kwotę 9.500 PLN, ale również przy kosztach wynoszących równowartość 90% kwoty pożyczki, kwota konieczna do zwrotu wyniesie już 18.050 PLN. Jeśli cykl ten powtórzy się jeszcze kilka razy, to konsument będzie musiał zwrócić: przy trzeciej pożyczce – 34.295 PLN, przy czwartej – 65.160 PLN, przy piątej – 123.805 PLN, przy

szóstej – 235.229 PLN, a przy siódmej – 446.936 PLN, przy czym rzeczywisty wkład pożyczkodawcy (5.000 PLN) stanowić będzie zaledwie 1% tej należności, zaś 99% będzie rzeczywistym zyskiem pożyczkodawcy.

131. Na powyższym przykładzie w sposób jaskrawy jest widoczne, że już wzięcie pierwszej pożyczki na relatywnie niewysoką kwotę, ale na bardzo niekorzystnych warunkach doprowadziło konsumenta do wpadnięcia w spiralę zadłużenia (rosnącego wykładniczo), która prowadzi do braku możliwości regulowania własnych zobowiązań, a w skrajnych wypadkach do utraty całego majątku i konieczności ogłoszenia upadłości konsumenckiej. Problem popadania w spiralę zadłużenia został już wcześniej dostrzeżony w prawie krajowym, co skutkowało wprowadzeniem przepisów o odsetkach maksymalnych (art. 359 § 2¹ k.c.), które obecnie wynoszą 7,2% w stosunku rocznym, a także o maksymalnych pozaodsetkowych kosztach kredytu konsumenckiego (art. 36a ust. 2 u.k.k.), które nie mogą przewyższać całkowitej kwoty kredytu. Niemniej jednak brak jest w prawie krajowym i prawie unijnym przepisów, które wykluczałyby możliwość seryjnego udzielania konsumentom bardzo kosztownych krótkoterminowych pożyczek. Wobec tego jedynym rozwiązaniem, które wydaje się być możliwe w celu zapobiegania wpadaniu przez konsumentów w spiralę zadłużenia jest uznawanie postanowień umów przewidujących rażąco wygórowane opłaty i prowizje za nieuczciwe. W istocie bowiem pokrzywdzenie konsumenta nie wynika z tego, że przedsiębiorca sformułował umowę w zakresie obejmującym koszty pożyczki w sposób niezrozumiały bądź nie wyjaśnił jej konsekwencji, ale z tego, że konsument został obciążony rażąco wysokimi kosztami. W związku z tym Sąd odsyłający zwraca się do Trybunału Sprawiedliwości o udzielenie odpowiedzi na pytanie, czy przedstawione stanowisko znajduje oparcie w art. 3 ust. 1 dyrektywy 93/13.
132. Z tych względów zdaniem Sądu odsyłającego istnieją istotne racje przemawiające za oceną, że sam fakt, że wysokość wynagrodzenia za usługę przedsiębiorcy jest rażąco wygórowane może być wystarczający do uznania za nieuczciwe postanowienia umowy ustalającego to postanowienie. Niemniej jednak z uwagi na wyrażone wcześniej wątpliwości Sąd odsyłający zwraca się do Trybunału Sprawiedliwości o udzielenie wskazówek w tym zakresie.

133. **Pytanie prejudycjalne nr 2.**

134. Zgodnie z art. 189 k.p.c., konieczną przesłanką do uwzględnienia przez Sąd powództwa o ustalenie jest stwierdzenie interesu prawnego, który musi istnieć według stanu na datę zamknięcia rozprawy (art. 316 § 1 k.p.c.). Pojęcie interesu prawnego nie zostało zdefiniowane w przepisach krajowych, lecz wielokrotnie było przedmiotem analiz w orzecznictwie sądów polskich, które Sąd odsyłający przytacza poniżej (punkty 135-146) niniejszego pytania prejudycjalnego).
135. Normy prawa cywilnego, poza kilkoma wyjątkami, w zasadzie nie dają podstawy do konstruowania żądania w postaci ustalenia stosunku prawnego lub prawa. Taką normą ogólną, mającą w swej podstawowej treści sens materialnoprawny, choć umieszczoną w kodeksie postępowania cywilnego, jest art. 189. W świetle treści tego przepisu interes prawny, jako przesłanka powództwa o ustalenie, która, w sposób niezależny od innych wymaganych przez prawo materialne lub procesowe okoliczności, warunkuje określony skutek tego powództwa, należy do grupy przesłanek merytorycznych.²⁸
136. Interes prawny, jako materialnoprawna przesłanka roszczenia przewidzianego w art. 189 k.p.c., jest kategorią obiektywną i musi być wykazany przez powoda.²⁹
137. Interes prawny rozumieć należy jako obiektywnie występującą potrzebę ochrony sfery prawnej powoda, którego prawa zostały lub mogą zostać zagrożone, bądź też co do istnienia lub treści których występuje stan niepewności. Ocena interesu prawnego wymaga zindywidualizowanych, elastycznych kryteriów, uwzględniających celowościowe podstawy powództwa z art. 189 k.p.c. Jedną z przesłanek badanych przy rozważaniu celowości wykorzystania powództwa o ustalenie jest znaczenie, jakie wyrok ustalający wywarłby na sytuację prawną powoda. O występowaniu interesu prawnego świadczy możliwość stanowczego zakończenia w tej drodze sporu, natomiast przeciwko jego istnieniu - możliwość uzyskania pełniejszej ochrony praw powoda w drodze innego powództwa.³⁰

²⁸ *vide* uchwała Sądu Najwyższego z dnia 19.11.1996 r., III CZP 115/96,

²⁹ *vide* wyrok Sądu Najwyższego z dnia 24.04.2014 r., III CSK 182/13,

³⁰ *vide* wyrok Sądu Najwyższego z dnia 15..2013 r., III CSK 254/12,

138. Interes prawny w rozumieniu art. 189 k.p.c. jest to obiektywna (czyli rzeczywiście istniejąca), a nie tylko hipotetyczna (czyli w subiektywnym odczuciu strony) potrzeba prawna uzyskania wyroku odpowiedniej treści występująca wówczas, gdy powstała sytuacja rzeczywistego naruszenia albo zagrożenia naruszenia określonej sfery prawnej. Interes prawny występuje wtedy, gdy sam skutek, jaki wywoła uprawomocnienie się wyroku ustalającego, zapewni powodowi ochronę jego prawnie chronionych interesów, czyli definitywnie zakończy spór istniejący lub prewencyjnie zapobiegnie powstaniu takiego sporu w przyszłości, a jednocześnie interes ten nie podlega ochronie w drodze innego środka (...). Natomiast brak interesu prawnego ma miejsce wówczas, gdy stan niepewności prawnej może być usunięty w drodze dalej idącego powództwa, ewentualnie innego powództwa.³¹
139. Żądanie ustalenia prawa lub stosunku prawnego może być skutecznie zgłoszone wyjątkowo, gdy powód wykaże, że ma interes prawny w uzyskaniu takiego rozstrzygnięcia. Skuteczne powołanie się na interes prawny wymaga wykazania, że oczekiwane rozstrzygnięcie wywoła takie skutki w stosunkach między stronami, w następstwie których ich sytuacja prawna zostanie określona jednoznacznie i tym samym wyeliminowane zostanie ryzyko naruszenia w przyszłości praw powoda.³²
140. Interes prawny powoda w ubieganiu się o wydanie rozstrzygnięcia ustalającego prawo lub stosunek prawny powinien być badany w granicach wyznaczonych potrzebą udzielenia mu żądanej ochrony i wyprzedzać badanie istnienia prawa (stosunku prawnego) objętego jego twierdzeniami o podstawie faktycznej powództwa. Na gruncie art. 189 k.p.c. interes prawny rozumiany jest jako wykazanie potrzeby udzielenia ochrony sferze prawnej powoda, którą to ochronę może on uzyskać przez samo ustalenie stosunku prawnego lub prawa. Skuteczne powołanie się na interes prawny w wystąpieniu z żądaniem ustalenia prawa lub stosunku prawnego wymaga wykazania, że oczekiwane rozstrzygnięcie wywoła takie skutki w stosunkach między stronami, w następstwie których ich sytuacja prawna zostanie określona jednoznacznie i

³¹ *vide* postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 26.02.2020 r., II PK 26/19,

³² *vide*:

- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 3.10.2014 r., V CSK 528/13,
- postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 10.02.2020 r., I CSK 169/19,

tym samym wyeliminowane zostanie, wynikające z błędnego przekonania co do przysługiwania powodowi określonych uprawnień, ryzyko naruszenia w przyszłości jego praw. Brak interesu prawnego jako przesłanki powództwa z art. 189 k.p.c. zachodzi wtedy, gdy powód nie ma jakiegokolwiek potrzeby ustalania stosunku prawnego lub prawa, gdyż jego sfera prawna nie została ani naruszona, ani zagrożona przez pozwanego (wyrok Sądu Najwyższego z 15 października 2002 r., II CKN 833/00), lecz także wówczas, gdy może on osiągnąć w pełni ochronę swych praw w sposób prostszy i łatwiejszy, np. w procesie o świadczenie albo ukształtowanie prawa lub stosunku prawnego, gdyż jego prawo zostało już naruszone albo na tle łączącego go z pozwanym stosunku prawnego powstały już określone roszczenia, co oznacza, że może on dochodzić już zobowiązania pozwanego do określonego zachowania się wobec niego, jako roszczenia o świadczenie.³³

141. Uwzględnienie powództwa przewidzianego w art. 189 k.p.c. wymaga ustalenia, że powód posiada interes prawny w wyjaśnieniu stanu niepewności co do istniejącego między stronami stosunku prawnego lub prawa. Skuteczne powołanie się na interes prawny wymaga wykazania, że oczekiwane rozstrzygnięcie wywoła takie skutki w stosunkach między stronami, w następstwie których ich sytuacja prawna zostanie określona jednoznacznie i tym samym wyeliminowane zostanie, wynikające z błędnego przekonania co do przysługiwania powodowi określonych uprawnień, ryzyko naruszenia w przyszłości jego praw. W przypadku, gdy dojdzie już do naruszenia prawa, w związku z którym powodowi służy roszczenie o świadczenie (danie, czynienie, zaniechanie, znoszenie) wyłączona jest możliwość skutecznego wystąpienia z powództwem o ustalenie skoro sfera podlegająca ochronie jest w takiej sytuacji szersza, a rozstrzygnięcie o różnicy zdań w stanowiskach stron nabiera charakteru przestankowego. Również brak jest podstaw do uwzględnienia powództwa o ustalenie, jeżeli w czasie orzekania przez sąd powód utracił interes prawny. Interes prawny jest przesłanką materialno-prawną, która określa legitymację czynną powoda i podlega ocenie według stanu sprawy w chwili orzekania - art. 316 § 1 k.p.c.³⁴

³³ *vide* wyrok Sądu Najwyższego z dnia 18.06.2015 r., III CSK 372/14,

³⁴ *vide* wyrok Sądu Najwyższego z dnia 15.03.2002 r., II CKN 919/99,

142. Powództwo przewidziane w art. 189 k.p.c. jest elementem systemu ochrony prawnej i podlega regułom wspólnym dla tego systemu, do których należy zasada aktualności, nakazująca przyjęcie za podstawę orzeczenia stanu rzeczy istniejącego w chwili zamknięcia rozprawy (art. 316 k.p.c.). Odstąpienie od tej zasady musi mieć uzasadnioną prawnie przyczynę (np. art. 192 pkt 3 k.p.c., art. 363 § 2 k.c. in fine). Udzielenie ochrony w drodze powództwa o ustalenie ma na celu wyjaśnienie stanu prawnego wówczas, kiedy jest to uzasadnione istniejącymi wątpliwościami i obiektywnie potrzebne. Przesłankę racjonalnej potrzeby rozstrzygnięcia przez sąd zgłoszonych przez stronę wątpliwości dotyczących stosunku prawnego lub prawa wyraża konieczność wykazania przez powoda interesu prawnego, dlatego interes ten musi występować w chwili orzekania.³⁵
143. Postępowanie cywilne oparte jest na założeniu, że realizacja praw na drodze sądowej powinna być celowa i możliwie prosta, udzielana bez mnożenia postępowań. Założenie to realizuje wymaganie wykazania interesu prawnego w wypadku żądania ustalenia istnienia (nieistnienia) stosunku prawnego lub prawa i przyjęcie jako zasady, że możliwość uzyskania skuteczniejszej ochrony w drodze innego powództwa podważa interes prawny w żądaniu ustalenia.³⁶
144. Interes prawny nie zachodzi z reguły, gdy zainteresowany może na innej drodze osiągnąć w pełni ochronę swoich praw.³⁷
145. W sprawach o świadczenie dłużnik dopóty ma interes prawny w ustaleniu rozmiaru swego obowiązku, dopóki nie został przez wierzyciela pozwany o świadczenie. Gdy już został pozwany, przysługuje mu już tylko obrona w takim procesie.³⁸
146. Jeżeli powodowi przysługuje dalej idące powództwo o świadczenie, to w zasadzie nie ma on interesu prawnego w wytoczeniu powództwa o ustalenie stosunku prawnego lub prawa. Również wówczas, gdy przeciwko powodowi wytoczone zostało powództwo o świadczenie, mające podstawę w stosunku prawnym, co do którego twierdzi on, że nie istnieje, powód traci interes prawny

³⁵ *vide* wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12.04.2012 r., II CSK 474/11,

³⁶ *vide* postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 31.10.2019 r., III CSK 114/19,

³⁷ *vide* wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22.11.2002 r., IV CKN 1519/00,

³⁸ *vide* wyrok Sądu Najwyższego z dnia 29.02.1972 r., I CR 388/71,

w żądaniu ustalenia, jeżeli może w tamtym procesie podnieść taki zarzut jako niweczący roszczenie.³⁹

147. Mając na uwadze powyższe stanowiska krajowego orzecznictwa, Sąd odsyłający zastanawia się, czy wymóg posiadania interesu prawnego do uwzględnienia powództwa o ustalenie nieważności lub bezskuteczności umowy albo jej części nie pozostaje w sprzeczności z art. 7 ust. 1 dyrektywy 93/13 i z zasadą skuteczności. Problem polega mianowicie na tym, że jeśli konsument wystąpi z żądaniem ustalenia oraz wykaże bezskuteczność lub nieważność umowy albo jej części, lecz nie wykaże swojego interesu prawnego, to wówczas Sąd krajowy będzie w świetle art. 189 k.p.c. zmuszony do oddalenia powództwa konsumenta tylko i wyłącznie z powodu braku interesu prawnego.

148. Zagadnienie to okazuje się tym bardziej problematyczne, jeśli wziąć pod uwagę fakt, że jak już wcześniej wskazano, pojęcie „interesu prawnego” nie zostało zdefiniowane w przepisach prawa krajowego. Tym samym oceny, czy powód posiada interes prawny dokonuje każdorazowo Sąd krajowy rozstrzygając konkretną sprawę. Oznacza to zaś, że mogą zdarzyć się sytuacje, w których kwestia posiadania interesu prawnego w bardzo podobnych lub wręcz identycznych sprawach może zostać oceniona w różny sposób przez różne sądy. Dla zobrazowania tej tezy Sąd odsyłający wskazuje, w analogicznych sprawach o ustalenie nieważności lub bezskuteczności umów zawartych przez konsumentów z Provident S.A. część składów orzekających Sądu Rejonowego dla Warszawy – Śródmieścia w Warszawie uznała, że konsumenci posiadają interes prawny,⁴⁰ natomiast druga część składów orzekających tutejszego Sądu

³⁹ *vide* wyrok Sądu Najwyższego z dnia 2.07.2015 r., V CSK 640/14,

⁴⁰ *vide*:

- wyrok Sądu Rejonowego dla Warszawy – Śródmieścia w Warszawie z dnia 22.07.2021 r., sygn. akt VI C 562/21,

- wyrok Sądu Rejonowego dla Warszawy – Śródmieścia w Warszawie z dnia 9.11.2021 r., sygn. akt VI C 510/21,

- wyrok Sądu Rejonowego dla Warszawy – Śródmieścia w Warszawie z dnia 24.11.2021 r., sygn. akt VI C 565/21,

- wyrok Sądu Rejonowego dla Warszawy – Śródmieścia w Warszawie z dnia 24.11.2021 r., sygn. akt VI C 598/21,

- wyrok Sądu Rejonowego dla Warszawy – Śródmieścia w Warszawie z dnia 13.12.2021 r., sygn. akt VI C 715/21,

- wyrok Sądu Rejonowego dla Warszawy – Śródmieścia w Warszawie z dnia 19.01.2022 r., sygn. akt VI C 713/21,

- wyrok Sądu Rejonowego dla Warszawy – Śródmieścia w Warszawie z dnia 25.01.2022 r., sygn. akt VI C 718/21,

stwierdziła brak interesu prawnego stanowiący podstawą oddalenia tych powództw.⁴¹ Co przy tym istotne, we wszystkich wymienionych wypadkach Sądy były zgodne w ocenie, że postanowienia umów pozwanej spółki ustalające prowizję i opłatę za Elastyczny Plan Spłaty w rażąco wygórowanych kwotach miały charakter nieuczciwy. Z tej okoliczności wynika zatem, że różnice w opinii na temat posiadania przez powoda interesu prawnego mogą występować nawet w ramach tego samego Sądu. Ten zaś fakt może utrudniać osiągnięcie celów dyrektywy 93/13 – mianowicie nawet w sytuacji, kiedy nieuczciwość postanowień umowy zawartej z przedsiębiorcą będzie ewidentna, konsument może mieć wątpliwości, czy wystąpić z powództwem o ustalenie nieważności lub bezskuteczności tych postanowień umownych z obawy przed tym, że Sąd może uznać, że nie posiada on interesu prawnego i oddalić powództwo tylko z tej przyczyny, jednocześnie obciążając konsumenta kosztami procesu. W rezultacie konieczność wykazania przez konsumenta interesu prawnego może skutecznie zniechęcić go do dochodzenia swoich praw w Sądzie, co wydaje się stać w sprzeczności z art. 7 ust. 1 dyrektywy 93/13 i przede wszystkim z zasadą skuteczności.

149. Powyższe okoliczności mają istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia niniejszych spraw. Mianowicie w razie przyjęcia, że art. 189 k.p.c. nie jest sprzeczny z przepisami dyrektywy 93/13, oznaczać to będzie, że Sąd odsyłający powinien oddalić wszystkie powództwa główne, jeśli stwierdzi brak interesu prawnego powódek. Tymczasem zdaniem Sądu odsyłającego okoliczność posiadania przez powódki interesu prawnego w wytoczeniu powództw o ustalenie nie została wykazana. Mianowicie powódki powołują się w tym zakresie wyłącznie na potrzebę ustalenia wysokości swoich zobowiązań, a zatem na okoliczności mające tylko subiektywne znaczenie dla powódek, a nie obiektywną potrzebę rozstrzygnięcia sporu prawnego. Przede wszystkim jednak, powódkom przysługują inne środki prawne pozwalające na realizację ich uprawnień w wyższym stopniu niż powództwo o ustalenie. Istotny jest tutaj

⁴¹ *vide*:

- wyrok Sądu Rejonowego dla Warszawy – Śródmieścia w Warszawie z dnia 8.11.2021 r., sygn. akt VI C 566/21,

- wyrok Sądu Rejonowego dla Warszawy – Śródmieścia w Warszawie z dnia 15.12.2021 r., sygn. akt VI C 717/21,

mianowicie fakt, że każda z powódek spłaciła już część należności z tytułu kwestionowanych prowizji i opłat, a jednocześnie druga część tych należności pozostaje niespłacona i zasądzenia jej żąda od każdej z powódek Provident S.A. w powództwie wzajemnym. W tej sytuacji spłacona część tych należności może być przez każdą z powódek dochodzona przez powództwo o zapłatę z tytułu świadczenia nienależnego (art. 405 k.c. w zw. z art. 410 k.c.) – a zatem powódki mogą wystąpić z powództwem dalej idącym niż powództwo o ustalenie. Natomiast jeśli chodzi o niespłaconą część należności z tytułu opłat i prowizji, to stały się one przedmiotem postępowania sądowego poprzez wytoczenie przez Provident S.A. powództw wzajemnych o zapłatę – wobec tego powódki (pозwane wzajemnie) mogą powoływać się na nieuczciwość postanowień umownych właśnie w ramach powództw wzajemnych, a wyrok Sądu w tym zakresie rozstrzygnie spór pomiędzy stronami.

150. Z powyższego wynika zatem, że w razie stwierdzenia, że art. 189 k.p.c. stwarza wymóg wykazania interesu prawnego także wobec konsumenta występującego przeciwko przedsiębiorcy z powództwem o ustalenie nieważności lub bezskuteczności umowy albo jej części, to wobec stwierdzenia braku posiadania przez powódki interesu prawnego Sąd odsyłający będzie zobowiązany do oddalenia powództw głównych tylko z tej przyczyny, nawet pomimo uznania, że zawarte przez strony umowy zawierają nieuczciwe warunki umowne.

151. **Pytanie prejudycjalne nr 3.**

152. Trzecie pytanie prejudycjalne stanowi nawiązanie do pytania prejudycjalnego sformułowanego przez Sąd Rejonowy w Siemianowicach Śląskich w postanowieniu z dnia 10.11.2021 r., sygn. akt I C 2304/19 (sygn. akt przed Trybunałem Sprawiedliwości: C-717/21), które dotyczy możliwości uznania za nieuczciwe warunków umowy, które przewidują, że spłata rat pożyczki jest możliwa wyłącznie gotówką za pośrednictwem pracownika Provident S.A. („Doradcy”) w trakcie cotygodniowych wizyt Doradcy w miejscu zamieszkania pożyczkobiorcy. To postanowienie umowne jest standardowo stosowane w umowach zawieranych przez Provident S.A. i zostało zawarte także w punktach 6.a umów zawartych przez ZL i KU (treść warunku umownego została przytoczona w pkt 21 niniejszego pytania prejudycjalnego). Wprawdzie w niniejszej sprawie powódki nie kwestionowały treści tego postanowienia,

niemniej jednak Sąd odsyłający realizując wynikający z dyrektywy 93/13 obowiązek analizy umów konsumenckich pod kątem zawierania w nich nieuczciwych warunków stwierdził, że postanowienia te powinny zostać uznane za nieuczciwe.

153. Jeśli chodzi o przyczyny uznania powyższych warunków umownych za nieuczciwe, to zasadniczo Sąd odsyłający podziela stanowisko zaprezentowane przez Sąd Rejonowy w Siemianowicach Śląskich w postanowieniu z dnia 10.11.2021 r. Przede wszystkim jednak Sąd odsyłający uważa, że zastrzeżenie możliwości spłaty rat pożyczki tylko gotówką wobec pracownika pozwanego ma na celu wywarcie na konsumentach presji emocjonalnej, mającej wymóc od niego terminowe regulowanie zobowiązań. Z całą pewnością taki sposób spłaty rat pożyczki nie niesie za sobą żadnej korzyści dla pożyczkobiorcy, gdyby bowiem było inaczej, to przy „Pożyczce Tygodniowej w Gotówce” Provident S.A. pozwalałby swoim klientom na wybór sposobu spłaty rat (w gotówce albo przelewem bankowym), a nie przewidywał obowiązku spłaty tych rat tylko gotówką w miejscu zamieszkania pożyczkobiorcy. Zarazem nie sposób znaleźć racjonalnego uzasadnienia braku możliwości spłaty rat pożyczki przelewem bankowym w czasach obrotu bezgotówkowego innego niż takie, że jest to instrument, za pomocą którego Provident S.A. zmierza do wywierania presji na swoich klientach.

154. Jednocześnie nie zachodzi przeszkoda do uznania powyższych warunków umownych za nieuczciwe, choć bowiem określają one główne świadczenia stron, to jednocześnie nie zostały one wyrażone prostym i zrozumiałym językiem (art. 4 ust. 2 dyrektywy 93/13). Wynika to z faktu, że pkt 6.a umów pożyczki przewiduje regulowanie należności podczas wizyt pracownika Provident S.A. w miejscu zamieszkania konsumenta, lecz zarazem w żaden sposób nie określa ram tych wizyt, ich czasu trwania, dopuszczalnych działań pracownika spółki w domu konsumenta itd. Ponadto zdaniem Sądu odsyłającego, przedsiębiorca zastrzegający tak daleko idącą ingerencję w sferę życia prywatnego konsumenta powinien udzielić temu konsumentowi stosownego pouczenia (ostrzeżenia) o możliwie niebezpiecznych konsekwencjach wiążących się z wizytami obcej osoby w jego domu – zwłaszcza w sytuacji, kiedy ta osoba jest zatrudniana przez wierzyciela konsumenta. W analizowanych umowach takich ostrzeżeń zaś zabrakło. Jednocześnie

omawiane postanowienia stanowią część uprzednio sformułowanej przez Provident S.A. umowy standardowej, a tym samym nie mogły zostać indywidualnie wynegocjowane (art. 3 ust. 2 dyrektywy 93/13).

155. W ocenie Sądu odsyłającego powyższe argumenty uzasadniają wniosek, że postanowienia umów pożyczek przewidujące, że spłata należności przez konsumenta następuje wyłącznie gotówką wobec pracownika pożyczkodawcy w miejscu zamieszkania konsumenta stanowią nieuczciwe warunki umowne (art. 3 ust. 1 dyrektywy 93/13), a wobec tego nie wiążą one konsumenta (art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13).
156. Przedmiotem rozważań Sądu odsyłającego jest jednak dalszy skutek niezwiązania konsumenta wspomnianymi warunkami umownymi, a w szczególności, czy możliwe jest dalsze obowiązywanie umowy pożyczki po wyłączeniu z niej tych warunków (art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13).
157. Postanowienia regulujące sposób spłaty należności z umowy pożyczki stanowią kluczowe postanowienia tej umowy. Istota umowy pożyczki pieniężnej polega na czasowym udostępnieniu pieniędzy przez pożyczkodawcę i ich zwróceniu przez pożyczkobiorcę. Przepisy prawa polskiego (art. 720 § 1 k.c.) przewidują, że umowa pożyczki może być nieodpłatna, czyli strony mogą umówić się, że pożyczkobiorca nie będzie obowiązany do zapłaty odsetek, opłat, prowizji i żadnych innych należności, jednak w każdym wypadku pożyczkobiorca ma obowiązek zwrócić kwotę pożyczki. Tym samym obowiązek zwrotu kwoty pożyczki charakteryzuje umowę pożyczki i odróżnia ją przykładowo od umowy darowizny pieniężnej, w której darczyńca przekazuje obdarowanemu pieniądze, lecz obdarowany nie ma obowiązku ich zwrócić. Wobec tego zdaniem Sądu odsyłającego za warunki umowne określające główny przedmiot umowy pożyczki powinny zostać uznane warunki przewidujące obowiązek zwrotu pożyczki przez pożyczkobiorcę, a także będące ich logiczną konsekwencją warunki określające sposób, w jaki pożyczka ma zostać zwrócona. Pośrednio wniosek ten potwierdza brzmienie art. 30 ust. 1 pkt 8 u.k.k., przewidujący, że umowa kredytu konsumenckiego powinna określać zasady i termin spłaty kredytu.
158. W tym właśnie miejscu pojawia się wątpliwość, czy w sytuacji, w której za nieuczciwy zostanie uznany warunek umowy pożyczki przewidujący jedyny sposób spłaty zwrotu pożyczki, umowa ta może być w dalszym ciągu

wykonywana. Odpowiedź na to pytanie wydaje się być negatywna, ponieważ wobec usunięcia z umów pożyczek analizowanych w niniejszej sprawie punktów 6.a, umowy te nie zawierają żadnych regulacji przewidujących, jak pożyczkobiorca ma zwrócić pożyczkę. Jednocześnie nie do przyjęcia byłby wniosek, że w ten sytuacji pożyczkobiorca zostaje po prostu zwolniony z obowiązku zwrotu kwoty pożyczki, ponieważ w istocie oznaczałoby to przekształcenie umowy pożyczki w umowę darowizny, a zatem zupełnie inny rodzaj umowy, której bez wątplenia strony nie miały zamiaru zawierać.

159. Jednocześnie w prawie krajowym brak jest regulacji przewidujących sposób regulacji zobowiązań w przedstawionej sytuacji. Polskie prawo zobowiązań generalnie przewiduje, że strony mogą ułożyć swój stosunek umowny według własnego uznania (art. 353¹ k.c.), co na przykładzie oznacza, że umowy mogą przewidzieć, że regulowanie należności może nastąpić albo gotówką, albo przelewem bankowym albo na oba te sposoby. Skoro zaś – jak w niniejszej sprawie – umowa wyraźnie przewiduje spłatę należności tylko gotówką, to oznacza, że inny sposób spełnienia świadczenia (przelewem bankowym) został wykluczony przez strony. W konkluzji – brak jest możliwości dokonania takiej interpretacji umowy, która pozwala na spełnienie przez stronę świadczenia w sposób, który został stanowczo i celowo wyłączony przez strony.

160. Wobec powyższego jedynym sposobem pozwalającym na utrzymanie omawianych umów pożyczki w mocy pomimo uznania ich warunków umownych zawartych w punktach 6.a za nieuczciwe warunki umowne byłoby swoiste „uzupełnienie” treści tych umów przez dopuszczenie na spłatę należności umownych przez konsumenta przelewem bankowym. Jednak takie rozwiązanie wydaje się stać w sprzeczności z art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13.

161. Mianowicie Trybunał Sprawiedliwości wielokrotnie wskazywał, że nieuczciwy warunek nie wiąże w całości, a nie tylko w części, w której jest nieuczciwy,⁴² a co do zasady nie jest również możliwe, aby sąd zmienił treść nieuczciwego warunku⁴³ ani aby dokonał wykładni tego warunku w celu

⁴² *vide*:

- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 26.03.2019 r., C-70/17 i C-179/17, Abanca Corporación Bancaria i Bankia, pkt 64,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 29.04.2021 r., C-19/20, Bank BPH, pkt 70, 80,

⁴³ *vide*:

złagodzenia jego nieuczciwego charakteru.⁴⁴ Natomiast sąd może zastąpić nieuczciwy warunek przepisem prawa krajowego o charakterze dyspozytywnym, ale wyłącznie w wypadku, kiedy usunięcie nieuczciwego warunku umowy prowadzi do nieważności całej umowy, która naraża konsumenta na szczególnie szkodliwe skutki.⁴⁵

162. Jednak w niniejszych sprawach nie sposób doszukać się takich negatywnych skutków, skoro w razie uznania umów pożyczki za nieważne konsumentki byłyby zobowiązane wyłącznie do zwrotu równowartości kapitału pożyczek, bez odsetek, prowizji, opłat i jakichkolwiek innych kosztów.

-
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 14.06.2012 r., C-618/10, Banco Español de Crédito, pkt 69-73,
 - wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 30.05.2013 r., C-488/11, Asbeek Brusse i de Man Garabito, pkt 57-58,
 - wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 30.04.2014 r., C-26/13, Kásler i Káslerné Rábai, pkt 77-79,
 - wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 21.01.2015 r., C-482/13, C-484/13, C-485/13 i C-487/13, Unicaja Banco i Caixabank, pkt 28, 31-32,
 - wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 21.04.2016 r., C 377/14, Radlinger i Radlingerová, pkt 97-98,
 - wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 21.12.2016 r., C-154/15, C-307/15 i C-308/15, Gutiérrez Naranjo, pkt 57, 60,
 - wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 7.08.2018 r., C-96/16 i C-94/17, Banco Santander i Escobedo Cortés, pkt 73,
 - wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 13.09.2018 r., C 176/17, Profi Credit Polska, pkt 41,
 - wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 26.03.2019 r., C-70/17 i C-179/17, Abanca Corporación Bancaria i Bankia, pkt 53-54,
 - wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 7.11.2019 r., C-349/18 - C-351/18, Kanyeba, pkt 67,
 - wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 3.03.2020 r., C 125/18, Gómez del Moral Guasch, pkt 59-60,
 - wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 25.11.2020 r., C-269/19, Banca B., pkt 30-31,
 - wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 27.01.2021 r., C-229/19 i C-289/19, Dexia Nederland, pkt 63-64,
 - wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 29.04.2021 r., C-19/20, Bank BPH, pkt 67-68,
 - wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 18.11.2021 r., C-212/20, A. S.A., pkt 68-69, 71,

⁴⁴ *vide* wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 18.11.2021 r., C-212/20, A. S.A., pkt 79,

⁴⁵ *vide*:

- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 30.04.2014 r., C-26/13, Kásler i Káslerné Rábai, pkt 80-85,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 21.01.2015 r., C-482/13, C-484/13, C-485/13 i C-487/13, Unicaja Banco i Caixabank, pkt 33,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 7.08.2018 r., C-96/16 i C-94/17, Banco Santander i Escobedo Cortés, pkt 74,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 20.09.2018 r., C-51/17, OTP Bank i OTP Faktoring, pkt 60-61,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 14.03.2019 r., C-118/17, Dunai, pkt 54,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 26.03.2019 r., C-70/17 i C-179/17, Abanca Corporación Bancaria i Bankia, pkt 56-59, 64,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 3.10.2019 r., C-260/18, Dziubak, pkt 48-49, 58-59,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 7.11.2019 r., C-349/18 do C-351/18, Kanyeba, pkt 70,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 3.03.2020 r., C 125/18, Gómez del Moral Guasch, pkt 61-64,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 25.11.2020 r., C-269/19, Banca B., pkt 32-34.

163. Mając powyższe na uwadze, zdaniem Sadu odsyłającego w świetle art. 6 ust. 1 dyrektywy, skutkiem wyłączenia z umowy pożyczki warunków umownych takich jak w pkt 6.a umów z dni 11.09.2019 r. i 13.10.2020 r., musi być uznanie tych umów w całości za nieważne. Niemniej jednak Sąd odsyłający zwraca się do Trybunału Sprawiedliwości o dokonanie weryfikacji tego stanowiska, a w szczególności wyjaśnienie, czy w przedstawionej sytuacji istotne względy (w szczególności zasady proporcjonalności i pewności prawa) nie sprzeciwiają się uznaniu tych umów za nieważne tylko z podanej przyczyny.
164. **Pytanie prejudycjalne i propozycja rozstrzygnięcia.**
165. Mając powyższe na uwadze, Sąd Rejonowy dla Warszawy – Śródmieścia uznał za zasadne na podstawie art. 267 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej zwrócić się do Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej o udzielenie odpowiedzi na poniższe pytania.
166. **Po pierwsze, czy art. 3 ust. 1 dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich należy interpretować w ten sposób, że pozwala on na uznanie za nieuczciwy warunek umowny postanowienia, które przyznaje przedsiębiorcy opłatę lub prowizję w kwocie rażąco wysokiej w stosunku do oferowanej przez niego usługi.**
167. **Po drugie, czy art. 7 ust. 1 dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich oraz zasadę skuteczności należy interpretować w ten sposób, że stoją one na przeszkodzie przepisom prawa krajowego lub wykładni sądowej tych przepisów krajowych, zgodnie z którymi niezbędnym wymogiem uwzględnienia powództwa konsumenta przeciwko przedsiębiorcy o ustalenie nieważności lub bezskuteczności umowy albo jej części zawierającej nieuczciwe warunki umowne jest posiadanie przez konsumenta interesu prawnego.**
168. **Po trzecie, czy art. 6 ust. 1 dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich oraz zasady skuteczności, proporcjonalności i pewności prawa należy interpretować w ten sposób, że pozwalają one na uznanie, że umowa pożyczki, której jedyny warunek umowny przewidujący sposób spłaty pożyczki został uznany za nieuczciwy warunek umowny, nie może**

obowiązywać po wyłączeniu z niej tego warunku i wobec tego jest nieważna.

169. Sąd odsyłający proponuje, aby Trybunał Sprawiedliwości udzielił na każde z powyższych pytań odpowiedzi pozytywnej z przyczyn, które zostały przedstawione we wcześniejszej części niniejszego pytania prejudycjalnego.

170. **Zawieszenie postępowania przed Sądem odsyłającym.**

171. W związku ze zwróceniem się do Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej o udzielenie odpowiedzi na niniejsze pytania prejudycjalne, należało zawiesić postępowanie przez Sądem odsyłającym na podstawie art. 177 § 1 pkt 3¹ k.p.c.

WERSJA ZANONIMIZOWANA

2022-02-22

SEDZIA
Sądu Rejonowego dla Warszawy Śródmieścia
Warszawa

Michał Maj